

16

~~16~~

1-2

36319, II, C, e.

~~III, IX~~

IX

237
238 2x
240 2x

XX

X

1771

36319, II, C, e

Alb. T. m. g.

DĚLA
⁰
STANKA VRAZA.

1-2

Prvi dio

DJULABIJE.

Drugo izdanje, troškom Matice ilirske.

U ZAGREBU.

Brzotiskom Dragutina Albrechta.

1863.

I/V X/10-

DELA

STANKA VRAZA.

Prvi dio

DJULABIJE.

Izdaje Matica ilirska.

U ZAGREBU.

BRZOTISKOM DRAGUTINA ALBRECHTA.

1863.

DJULABIJE

Ljubezne Ponude

za

LJUBICU

od

STANKA VRAZA.

Drugo izdanje, troškom Matice ilirske.

U ZAGREBU.

BRZOTISKOM DRAGUTINA ALBRECHTA.

1863.

I sun'd my heart in beauty's eyes.

Byron.

O patria! dolce nome!

Silvio Pellico.

Palpitar mi sento il cuore

Note voci nell' udir . . .

Ah di patria il forte amore

Non può mai dal petto uscir.

Tecilla.

0300217221

A decorative border with a wavy, scalloped line and ornate floral corner pieces in each of the four corners.

RAZLOG.

God. 1838.

Tum mihi constantis dejecit lumina fastus,
Et caput impositis pressit Amor pedibus.

Propertius.

Kroz mladosti zlatna vrata
S guslam bjaše momak smio,
Srdeca nadam svim udata,
Brzom nogom koraćio:
Tu ga dragi i radosni
Sretnu Božić strělonosni:

Dobra sreća! toli rano!
Ako Bog da, momče kuda?
Zar si mlado ti těrano
Od udesa překa i huda,
Te slěpački hlěbac prosiš?
Što u ruci gusle nosiš?

Hlěbca, dēte, ja neprosim,
Već grem širom běla světa,
Slavu dēdov da uznosim,
Da nakupim věnae cvěta
Pojuč ustna, koje Vila
U kolěvci poljubila.

Od dědovah slavu pěti
Dělo j' prazno, nit je za lík ;
Već po světu davno leti
Punim glasom gromu nalik :
Tko ima uha, on se uznese,
A za gluhe nepoje se.

Drago j' pěvat slavná díla
S duhom vedrim, uznešenim,
Kad ogrli dušu Vila,
U rajú je blagu scěnim :
Hvala gradeć gďě s' razgara,
Kô fenič se znaj pretvara.

Drago j' pěvat (istina je)
Što se mlado, krasno zove,
Gďě s' za hvalu hvala daje ;
Al uz gusle javorove ? . . .
Što ih poješ, umrlí su . . .
Baci, brajko, gusle k bîsu !

Prodji me se, pobratime !
Neću lěno ja dangubit,
Već sva glasom u to ime
Za janačtvo srdeca snubit,
Božanstvenu slědec željú
K slavnóm zlatnom trčat celju.

Nemoj na me tol žestoko,
    Ki ću da ti gradim slavu,
Da ti vedrim mutno oko,
    Da ti resim vćncem glavu ;
Nâj od sebe bacat dobro,
Već me slušaj, mladi pobro!

Moma, kosu što razpusti,
    Što oči kretje s vatrom milom,
Koje lica, koje usti
    Sjaju zornim rumenilom :
To ti, brajko, nada svima
Od Vilah je posestrima.

Srdce kupat u toplome
    Sněgu mladih od nćdara' ;
Ustna piti iz ust mome
    Dah, od srдца što udara :
To je razkoš, to i plata
Od Bogovah tebi slata.

Ništa momak već nesbori ;
    Duša misli svakolika ;
U razmnivi već se zori
    Njemu rajske mome slika.
Mladi Božić tim izčeznu,
Pustiv u njeg strělj ljubeznu.

Jednom smotri, milovidna
Rajskog stvora gdě děvica
Uzanj staše lahka, stidna,
Kano běla golubica,
Kad na njivu sědne piaha
Obziruč se puna straha.

Odkud došla, nij vidio ;
Da mu j' razbor bio svěsni,
Odmah bi se dosětio,
Da se j' odpro dvor nebesni,
Pa da spasi momka směla
Bog mu posla svog angjela.

Sad zastěni, sad razgori,
Sad se uzhití, sad uzprednu,
Nit od njega što se stvori
Nesětja se, kad okrenu
Stidne oči na tu Vilu,
Uzorito lěpu i milu.

Samo rěčeu progovori,
Nit ju njemu baš naměnu ;
Al već ćuti kako gori
Vas u razkoš neizrečenu :
Puklo bi mu srdce zdravo,
Da j' rěč pala nanj upravo.

Kad se prene i osvísti,
Zalud traži rajsku Vilu,
Nit gusalah neima isti',
Već eto mu gle na krilu
Od srebrnih tankih žica'
Leži zlatna tamburica.

On udari; ali glase
Sasvim inim glasom žice,
Měnja naćin, al neda se
Šta će volja nehotice.
Ah ranjen je travnom strělom
Po srdašcu něgda smělom.

Vidě momu, gdě razpusti
Kosu igrat s hladom milo,
S koje licah, s koje usti'
Sjaše zorno rumenilo;
Te spoznade nada svima
Od Vil' da je posestrima.

Kupao grud je u toplome
Bělom sněgu od nědara',
Ustma pio iz ust mome
Dah od srdeca što udara;
Al mah čaša te razblude
Od sreće mu pade hude.

S tamburicom sada hodi
Širom běle domovine,
Toli krasne u prirodi
S cvětnim věncem od starine ;
Al vidi kô s věnca sreća
Sčupala joj najveć cvěća.

Vidi, kako stupe slavne
Tudja ruka izgrdila,
Kako dědov grobe davne
Pod lipami oskvrnila,
Gdě spavaju trnja punom
Narešeni slavskom krunom.

Dočim žice najtanjega
Od života jad mu para,
Trepti zvězda izpred njega
Kô luč divna povrh bara'—
Trepti te se udaljiva,
S koe ga nosi želja živa.

S toga ranu noseć věkom,
Od koe neima pridignutja,
Hman se sastat traži s lěkom,
Vapiuć — čim mu biva ljutja —
Kano prorok s razvaline:
»Smiluj nam se gospodine!«

I.

DJULABIJE.

God. 1836.

Dolina, dolina
w dolinie potoczek, —
Nie mogę zapomnieć
dziewki czarnych oczek.

Krakowiak.

11 hi kraljevo
por. svoje
Tučan, ko
zeleno

Ja bi
sloboda
Da
1.

Sred zemlje slovinske
bio se grad vidjeva,
U tom bĕlom gradu
ponosita dĕva.

U te dĕve jedno
momĕe zarobljeno
Vapi i nariĕe
gorke razeviljeno.

2.

Ti bi grade bio
bez tvoje děvice
Tužan, kô bez Vilah
zelene gorice.

Ja bi bio sretan,
slobodan kô ptica,
Da nikad neviděh
Njena krasna lica.

3.

U dolu u dolu
do tri hladna vrela :
Ah nemogu zabit
Njena lica běla . . .

Lica, oči, usta —
tri řeči malene,
Al se od njih rodiše
pěsni nebrojene.

4.

Jutrom svaki listak
    blista od rosice —
Sjajnije neg alem
    na kruni carice.

Jutrom svaka grana
    glasom ptice sbori ;
Jutrom svako srdce
    Bogu se otvori.

5.

Jutrom te ja viděh :
    nebo — tvoje lice,
Munje — crne oči,
    strěle — trepavice.

Jutrom u očima
    suza mi zablista —
Kô u ranoj ruži
    rosa srebročista.

6.

Jutrom čuh — bi reći
da krilatae sbori —
Gdě ti do tri rěče
naški progovori.

Srdce mi se odpre,
unj Božić uleti,
Pa sad tu caruje
i zimi i lěti.

7.

Ljuven plam, što mene
toliko razevili,
Njoj samo pověřih
i sestrimi Vili.

Nu što dosad tajno
skrivala bi mila,
Sad u svět raznosi
posestrima Vila.

8.

Drobna ptica ševa
u nebo se skriva,
Al ju odavaju
usta ljubezniva.

A ja ime drage
skrivam u pšmice,
Al pšmice viču:
„Ljubice! Ljubice!“

9.

Pred očim mi trepti
rumen od zorice,
Odkako zaglednuh
Njeno rajsko lice.

A na srdcu guje
od ljubezni bdiju,
Odkako me s godi
strélj Njenih očiju'!

10.

Majka kaza: „Sinko!
štuj Boga i moli!“
A da Lelja Bog je,
naučih u školi.

Nedivi se dakle,
brate srдца moga!
Što ja čėnim Lelju
i štujem kô Boga.

11.

Slast, milina rėči,
što joj usta kiti,
Stas ponosno vitki
i hod plemeniti:

To su učitelji,
što me momče mlado
Naučiše pėvat:
„Lado, Leljo, Lado!“

12.

Kosa, što zahita
srdce kano mreža,
Pogled nehotice
što na plien preža.

To su oni hari,
hari milotravni,
Što me uhitiše
te sam sluga stavni.

13.

Krasota angjeoska,
čar rečih slovinski';
Medju dušom, tĕlom
sklad divni vilinski.

To je visok izvor
od mojih pĕsmica',
Što će dotle teći,
dok s gore bistrica.

14.

Krasni Njezin obraz
ruža je o zori,
A srdce slobodna
srnica u gori.

Moj je pako obraz
lěr o ranoj rosi,
A srdce titranka,
kû dĕvojka nosi.

15.

Odysej je drugom
zavoštio uši,
Da mu od Siren se
n'jedno nezabuši.

I ja ih začepim
od Ljubice mlade,
Al mi glas u srdce
kroz oči se krade.

16.

Svatko se zanosi
u mlade godine
Od Nje očuh vatre
i lica miline.

Ma i njima srdce
mohlo okovato,
Od njih bi se smeli
i Diogen i Kato.

17.

Sad mi jadnom ljubav
hitra krila mori,
Srdce za lěpotom
Njezinom se bori.

Pamet Nje kip slědi
u noći i u dne,
Brojeć, zaklinjajuć
čase krilotrudne.

18.

Ljubavi, ljubavi!
odkud tvoja sila?
Sad me nosiš nebom,
paklom sad nemila.

Sad činiš da čeznem
väs rajskom razbludom,
A sad da u jadah
tonem moru hudom.

19.

Oj pojavi mi se
srdeca Dioskure!
Sjajuć na taj čunac
hitani od bure.

Javi, da bude ga
sreća tud ponesla,
Gdě nekida više
sěver jadra, vesla.

20.

Poved' me u srědi
zemljice i neba,
Gdě borave dusi
gladni rajskog hlěba;

Jer ja nisam čověk,
što u prahu plazit,
Niti Bog, što može
sunca nadilazit.

21.

Sreću traži jedan
s brodom po pučini,
Taj za častmi hlepti,
on se kućom brini.

Moja nij' u častih
nit u tankoj plavi,
Moja sreća samo
uza te boravi.

22.

Tvoje su mi usi
knjiga začarena —
Bi reć od dva listka
ružica rumena.

U njih mi je sreća;
bi l' se otvorile,
Za mene kazale
bar tri reće mile.

23.

Tvoe su crne oči
dva prozora běla,
Iz kojih gleda do sto
veselih angjela'!

U njih mi je sreća;
daj da se otvore,
Da mi se u srdce
slije slastih more.

24.

Uzanjka je crne
tvoje kose svila,
U kû mi se ptica
slobod ulovila.

Ulovila te će
tu umrět bez česti,
Ako nećeš od nje
ljuven vez mi splesti.

25.

Vrt su lica tvoja,
u kom ruža cvati,
Stid stoji ko stražar
pri lěpote vrati!

O dostoj da i směh
nebude daleče,
Neka opet momku
sunca zrak izteče.

26.

Čelo, nědra dva sta
stana plemenita,
Dva oltara, gdě se
proročanstvo pita.

Slušaj, děvo, samo
šta ti srdce pravi:
U njem Bog stanuje
ne u pakoj glavi.

27.

Iz tvojih očiuh
munja se obara,
Plašeć meni pokoj
iz srdca, nědara'.

Ej sklopi ih, děvo,
sklopi i dopusti,
Da s' opet primiri
medom tvojih usti'!

28.

Pojdi amo, dušo,
carice od moma'!
Pojdi amo pojdi,
srnice pitoma!

Nebi li kušala
pitje s moje ruke;
Nebi l' od milosti
primila jabuke.

29.

Věk za tobom nosim
darka dva nevina:
Jabuku crvenu,
kitu ružmarina.

A ti věk odmičeš
— od mene kô ptica —
Od lukava lovca
i njegovih strěllica'!

30.

Netrči, netrči
věk s plahoštju běžnom,
Udrit ćeš o kamen
nogom lahkom nježnom.

Netrči, netrči :
trn leži na stazi !
Netrči, netrči :
stazom zmija plazi !

31.

Vaj ! Ona nesluša :
koraci ju hitri
Nose izpred mene
Kô ružicu vítři.

Ona běži, a ja
— slédim svedj Nje lice —
Kô za jutra sunce
luč sjajne danice.

32.

Bi li Njoj prosuo
zlatjane jabuke,
Da trčec za njimi
prigne běle ruke?

Nu odkud mi zlato?
u mene ga nima:
Srđce mi tek za njom
bije u grudima.

33.

Čim me iz dubljine
prsih tuga zove,
U njih se stvoriše
Djulabije ove.

Pa ih sad prosipam
pred Nju bez pokoja;
Nebi l' se prignula
Atalanta moja.

34.

Eno je opet, gdě več
stoji kraj studenca,
Krasnu kosu svitu
na način od věna.

Pa se nagnu nadanj
i lěpa i mila —
Kano nad jezerom
jezerkinja Vila.

35.

Ljubice nemila,
ti moj nepokoju!
Kupi me u srdce
i dušicu svoju ;

Jer smrtna j' grěhota,
gdě brat bolan čeka,
A sestrica neče
da prinese lěka.

36.

Sestra si mi sestra,
Ljubice nemila!
Jedna slavna mati
naju j' zadojila;

Jedan Višnji otac
naju j' odgojio,
Istim svetim slovom
usta nakitio.

37.

Kô što duga sdružila
sve nebeske boje,
Tako u tvoem tĕlu
sve lĕpote stoje.

Al što su sve boje,
gdĕ sunašca nije:
To su i sve lĕpote,
gdĕ ljubav negrije.

38.

Ljubi me, Ljubice,
ljubi děvo mila!
Dok su nam još vita
od mladosti krila.

Sreća bez pokoja
měnja brzu nogu . .
Šta će donět sutra,
znano j' samo Bogu.

39.

Jakov dodje žedan
k studencu vodice ;
A tu ga napoji
děva iz vedrice.

O i ja kraj vode
čekajući žednim :
Nebi l' napojila
ustima me mednim.

40.

Tvoju ljubav steći,
činit se nje robom,
Oddělil se s darom
pěsamah za tobom.

Al kamo ja u srědu,
ondě ti u torak :
Tako od tebe věk me
děli po edan korak.

41.

Kako ptice pticu,
ribe ribu slíde :
Svaka moja želja
věk za jednom ide.

A ova je želja,
děvo zoroлика !
Tebe gledat, dvorit,
ljubit u věk vika.

42.

Aj divni majstore,
dobro znaš udarat,
Sada srdce igrom
dizat, a sad parat.

Aj divni majstore,
udri umnie, jače,
Neka i Ljubici
srdce se razplače.

43.

„Izvolite uzet
jagod, gospodine,
Ili sladoleda
ili hladetine!“

Oh nije sad meni
do takvih zaslada',
Već do tvojih ustih,
děvo lěpa, mlada!

44.

Višnji, da se kupi,
manu s neba pusti;
A za čelivanje
stvari krasne usti.

Ali tko da ljubi
usta ti i lica,
Kad iz očiuh preći
do tisuć strelica'.

45.

Čitavu noć (kažu)
slavulj pjevati mari,
Kap krvi iz kljuna
dok mu neudari.

Ja da svoju ljubav
mogu izpjevati,
Nebi žalio pojuć
slědnju kaplju dati.

46.

Ti mi zabranjuješ,
da te već neslavim,
Neg da tvoje dike
iz misli postavim.

Slušam, al zabrana
nij' povoljna Bogu . .
Iz glave te metnem,
iz srca nemogu.

47.

Kako k majci dčete
včk najradje bčži,
Tako svaka pčsma
včk za tobom teži.

I ti ih prigrlj
ljubezno i milo —
Kano majka dčete
jedinče u krilo.

48.

Bog je tebe stvorio
Ljubice milena,
S tělom od lěpote,
s srdcem od kamena.

To je, zašto plačem
s glavom na kolěnu,
Plačem, tužim tugu
věk neizrečenu.

49.

Da bi mi u srdce
pogledati htěla,
Razplakale bi se
oči ti od mila.

Da bi slušat htěla
srdce razeviljeno,
Puklo bi u grudih
srdce ti kameno.

50.

Na moj jad je stvoren
pogled ti vilovit —
Za srdce zanosit,
za srdce mi trovit.

Ah on s srcem radja
nemile mi rate,
Te za usta goji
uzdahe krilate.

51.

Tebe jurve dvorim
tri godine danah —
Tek za tri čelova
tvojih ustanah.

Ja jih prosim, ištem
od jutra do jutra,
A ti mi usta sklapaš
šaptjuć: „Sutra, sutra!“

52.

Skršit ću verige,
svilena vezila,
Izmaknut iz uze
speta svoja krila.

Razastrt ih sretan,
slobodan kô ptica —
Daleko od tvojih
krasnih, rajskih lica'.

53.

Izmaknem se sretno,
pa s licem veselim,
Scěneć se slobodnim
od Nje se oddělim.

Ja se dđelim, bez da
i reću bi stratio ;
A Ona smijuć: „S Bogom!
Brže mi se vratio!“

54.

Odem, al do mala
    srdce upoznade,
Da što je na licu
    u njem neimade.

Opet se povratjam
    gdě je moja Vila,
U zlatne verige
    stavljajući krila.

55.

Oprosti, oprosti,
    jedina carice !
Pa k meni okreni
    svoje blago lice.

Karaj, veži, razpni
    roba skrušenoga,
Samo ga nebaci
    od obraza tvoga.

56.

Majka kune cara,
što joj sina uze,
Al opet zanj sutra
moli roneć suze.

Tako te i ja jučer
kleh rad studenosti,
Al već danas vapim :
„Oprosti, oprosti!“

57.

Mnieš li krijuć oči
pramî svione kose,
Da mi sakrivene
već jada nenose.

Nemoj ih krit, nemoj,
već promisli, mila,
Da izza zasēde
grdnie ranja strila.

58.

Tebi se ja molim
tanka koprenice,
Ti od moga neba
krasna stražarice !

Izvedi mi na dvor
žudjene kô sanak :
Moju rujnu zoru,
moj bieli danak.

59.

Taj predivni zastor :
duge trepavice —
Oj digni ga digni,
krasna golubice !

Da bar jedan zračac
pred mâ vrata sine,
Srdce da utěši,
tuga da ga mine.

60.

Što te crne oči
sili me motriti?
Što iz njih pogledom
crni nalip piti?

Aj oči, aj oči,
nalipe medeni!
Radi vas ah pokoj
s Bogom ode meni!

61.

Sunčanice moja,
ja ću iz njih piti,
Makar mi i bilo
na mjestu umrići.

Takva bit će smrtea
sladka i bez muke,
Jer nosila budu
tvoe mi běle ruke.

62.

Kažu něgdě Vila
da čuva brodište,
Pa desnicu svakog
od junaka ište.

Grdne nemilosti,
I još grdnie tvoje,
Što ti meni uze
živo srdce moje!

63.

Za ljubezan išteš
ti od mene platju:
O neišti više,
šta ti jadan dat ću?

Tvâ su: srdce i misli:
što mi je vrh toga,
Već je založeno
od vėka u Boga.

64.

Nikad nij' na ruži
    čistje rose bilo,
Kad je sunce jutrom
    béli dan razkrilo, —

Neg što biahu suze,
    što kô tri zvězdice
Padnuše s Nje očiuh
    na krasno joj lice.

65.

Blago vama blago,
    vi tri suze mile,
Što ste mi od ljube
    dušu predobile!

Nebeski vas angejo
    — Njoj u grudi slio,
Pa u njih studeno
    srđce raztalio.

66.

Da je meni Višnji
na milosti sada,
Pa da me pretvori
u slavića mlada,

U grm bi se skrio,
pa vas bez prestanka
Pěvao od mraka
pa do běla danka.

67.

Blag večerni hladak
vas je razpirio,
Pa čist blěsak opet
na nebo odnio

Te tu stolujete
u nebeskom moru —
Sjajne tri carice
u Petrovu dvoru.

68.

Svedj odtud na staze
    sjale u toj slici,
Kud drage slovenski
    slēde vĕrenici ;

Da materi Slavi
    nebude s prevarah
Od ljubljene dēce
    jadnih Leandarah.

69.

Bivši momĉe mlado,
    za srdce pokojit
Nebeske bi zvĕzde
    stao oĉim brojit.

A sad ih upirem
    u oĉi Miline,
Od kojih kô sanak
    svaka bol me mine.

70.

Željno čeka mornar
vेत्रीć s neba vedra,
Što put eldorada
krenuo bi mu jedra.

Daleko odplovi
i puno se trudi,
Ali nenalazi,
što mu srdce žudi.

71.

Odkad Nju poznavam
za nač města zlatna,
Nedižem na větar
svojoj plavi platna ;

Već ja slavim Boga,
jerbo pogled Njeni
U srdcu mi razkri
isti raj ljuveni.

72.

Kô što alemovi
u prstena oku —
Blistaju se zvezde
na nebu visoku.

Lêpe su al makar —
opet za nje nedam
Do dvě svoje zvezde,
u koje vëk gledam.

73.

Šta je dan života,
gdě nevlada radost?
Šta je bez ljubavi
rajska ćerca — mladost?

Danak bez radosti
svetac je u petak;
Mladost bez ljubavi
bez mirisa cvětak.

74.

Dali si vidio,
kad pod večer ptica
Nad mirnim jezerom
letje — lastavica?

Letje te se nezna,
da l' ga poljubila,
I tek dodirnula
krajci svojih krila'?

75.

Takav biaše čelov —
dar dušice Njene —
Te i sad pitaju
ustnice blažene:

Biaše l' to taknutje
Njezinih ustana',
Il njihova sapa,
il od neba mana.

76.

Vidiš li gdě blisnu,
děvo, dragušica,
Bi reć zlatan posmeh
nebeskoga lica.

Tako se razasja
jednom duša moja,
Kad se š njom složila
u ljubavi tvoja.

77.

Ljubiš li me, mila,
moja kruno, slavo? —
„Ljubiš li ti mene?
povedj, mili, pravo.“

Ljubim li ja tebe?
Nek ti povi Vila,
Što je medj Slovince
davno razglasila.

78.

Znadeš li još vrěme,
kad pěvaše meni :
„Sadila sam, ljubi,
bosiljak zeleni.“

Tada ti tad u me,
Ljubice, usadi —
Cvět željne ljubavi ;
njom srdce ogradi.

79.

Lěpo poje Slavka,
lěpo slavulj-ptica ;
Nu sve nadilazi
glas dviuh pěsmica :

Prva mi je : „Ja te
ljubim bez pokoja !“
A druga je pěsma :
„Ja sam uvěk tvoja !“

80.

Kud sam zabasao ? . . .
Ovo nij' put domu . . .
Gdě sam? Nij' moj konak
U dvoru ovomu . . .

Dalko si promašio . . . .
Ah od Nje idući
Věk sam kô pijanac.
što nenajde kući.

81.

Divna je mehana,
što meni omili ;
A ta je mehana
za me tvoj dvor bíli.

Tu svakdan priničem,
dok se neopojim
Mrklim travnim vinom —
ernim očim tvojim.

82.

Čime metuljica
světloom zatravljena
Š njom se složit žudi,
njim umre blažena.

Nu gle čudo ognja
tvojih od očiu'!
Tim me većma krěpe,
čim me većma biju.

83.

Kosa ti j' mehkana,
Usti su ti ljubke,
A nědra sněžana
kano u golubke.

O kada to samo
razmišljavat smiem,
Već moram rukama
oči da sakriem.

84.

Zašto kretješ, duše,
opet te opeta
Onud, gdě mi leži
sloboda sapeta —

Kao što se kretje
k městu Slovin pravi,
Gdě se sveta děva,
bogorodka slavi?

85.

Nebi li, moj duše,
slědeć čuda prava,
Onamo krenuo,
gdě caruje Slava, —

Gdě se izpod njenih
zlatnih krilah novi
Lovorom věnćani
radjaju věkovi?

86.

Nebi li ti slědio
put na krilih tanki',
Gdě větrić žuberi
još o Delianki; —

Gdě sa stěn govori
tisuć sědih lětah,
Razkršene leže —
krune dvajuh světah.

87.

Nebi li ti slědio
mater sedam sekah,
Kud te někoč vukla
— slava davnih věkah?

Slědio na obale
Ćercu Alkinoja,
Il viteze hrabre,
gdě vladaše Troja.

88.

Kolikrat onamo
ti si me prestavio,
Gdě gatahu sfinge,
gdě se Memnon slavio;—

Gdě u sveta pisma
— Mumie su povite,
Duhu čovčjemu
věkom nedokrite.

89.

Ajd onamo, srdce
da se upokoji,
Gdě věk povětance
amberom se poji; —

Gdě iz svetih poju
rajske ptice gaja',
I gdě šaren lepir
ružom se opaja.

90.

O moj duh je samo
u ljubav zaprti,
Drugo izpred očih
sve se kolom vrti.

Ta včk streptje krilma,
gdě j' moja ljubezna —
Kao sokolić, s gnjezda
što nesmi i nezna.

91.

Ja sam u verigah
u Nje naručajih,
Što nipošto srdce
skršiti neda jih.

U njih si uživam
čase pune cvětja,
Kojih nebi dao
za slavna stolětja.

92.

Ljubica mi stvara
vrtlje vilovinke,
Uči kako srce
s srcem se spominje.

Ona mi j' Areta,
Nausika milena,
Ona i Penelopa —
kruna slavni^h žena'.

93.

U Njenoj lěposti
čuda su ti moja,
Koja vč^{ek} razkladam,
gledam bez pokoja.

Njezin mi je posmč^h
pismo začareno,
Što još nebijaše
nikim tumačeno.

94.

Sa svojim očima
sunce mi je Ona,
S kog mi duša zvoni
kano stup Memnca.

Dà, Ona od mene
sad stvara kip mumie,
A sad sfingu, koje
nitko nerazumie.

95.

Njezin uzor svet mi
gaj je, gdě dušica
Pěvajući gine
kano rajska ptica.

Njena lica su mi
rajski perivoji,
Gdě kô lepir slaštju
pogled mi se poji.

96.

Sad mi čelo ravni,
sad mi vlasi redi,
Sad mi lice gladi,
sad u oči gledí ;

Sad mi ljubi oči,
sad opet ustnice :
„Ti si uvěk angjeo,
sladka mâ dušice!“

97.

Sada na směh složi
sad na sbiljno usti ;
Sad čelo nabere,
sad obrve spusti.

Iz očíuh joj strělja
munja — oganj živi :
„Ipak si ti angjeo,
angjeo ljubeznivi!“

98.

Sad ručicu diže,
Njome meni priti ;
Na čelo se skupi
oblak plahoviti.

Iz očiuh joj pada
bi reć gràd ledeni :
„Ipak si ti angjeo,
angjeo moj ljuveni !“

99.

Već izkrivi ustne,
nos i obrvice,
Razmrsi si prame,
nabra čelo, lice.

Sklope joj se ustne,
sklope crne oči :
„Ipak vèk nespava
sunce u iztoči !“

100.

Zastor od očuh
i od ustuh pade,
A na nje razbludno
posmeh se ukrade.

Čelo se razvedri,
pogled se razjasni :
„O ti si mi uvěk
augjeo moj prekrasni !“

101.

Il se ti smijala
il lice grdila,
Svedjer si mi lępa,
svedjer si mi mila.

O ti sve uzmožeš
do jedno, a to je,
„Da tebe neljubi
vazda srdce moje.“

102.

Srdee mi uzpreda
misleć na on sanak,
Gdĕ ja krozanj vidĕh
noćni tvoj sastanak.

On me ući uzrok
ćuda prekoredna,
Zašt ti oći žarke,
lica nenagledna.

103.

Vidĕh sanjajući
uz uzglavje tvoje
Sniti s jasnog neba
od angjelah dvoje.

Jedan umivaše
rosom te nebeskom,
Drugi napajaše
oći sunca blĕskom.

104.

Na prvom sastanku
mnjah da děva jesi,
A sad znadem da si
angjeo od nebesi'. —

Angjeo, koga Višnji
na taj svět preměsti,
Da kip ima rajske
lěpote i česti.

105.

Slušaj, moj angjele
mili nada svime!
Dokle ovdě traješ,
molim te: Ljubi me!

A kad se povratiš
u nebeske hrame,
Prosim te, Ljubice:
Moli ondě za me!

106.

Raj je otvoreni,
angjeo pri vratama
Žarkim mačem mašuć
— već govori nama :

„Pitoma grlice!
sokole od luga!
Trebda se jedno
oprosti od druga.“

107.

Sve se vedro nebo
zvčzdicami osu ;
Noć na zemlju plaće
hladne suze -- rosu.

O grlice sladka!
čas već teče kraju ...
Gle sunce zapada ;
brodari čekaju.

108.

S Bogom mi ostala,
s Bogom, moja mila!
Najsajjnja zvezda
nad tobom svétla!

Kô što trepavica
brani oko od truna —
Branila te od jada
sreća blagopuna!

109.

Svedj ti bila duša,
sladka moja ljubi!
Krotka i vesela
kô běli golubi!

Ob dan sprovadjali
angjeli ju mili,
Ob noć njegovali
sanci modrokrili!

110.

Bio u ognju juga
il ledu sěvera,
Věk uza me bit će
tvoj kip, ljubav, vĕra.

A kudgodĕr vitom
ti krenula nogom,
Svedj i svedj molila
za me . . . s Bogom! . . . s Bogom!

111.

Odtisnuše brzo
od kraja brodari:
Svako hući, pĕva,
nit za išta mari.

A ja tužim, plačem
s udesa siona,
Kô da mi j' već poći
preko Acherona.

112.

S Bogom, gore, s Bogom,
livade, dubrave,
Pune Vesne darov,
pune Vilah slave!

Aj kod vas boginje
sve mi biahu mile,
Samo od jedne sinak
na me baca strîle.

113.

Sladka j' tvoja čaša,
Leljo kralju kralja!
Ali skupo, gorko
platjati ju valja.

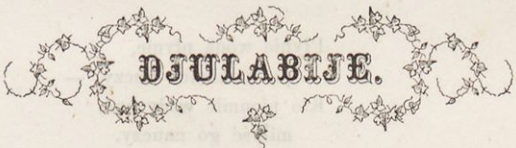
Krasan je tvoj vënac,
od ružah spleteni,
Al je pod ružami
mnogi trn skriveni.

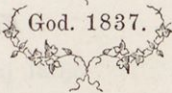

II.

DJULABIJE.

God. 1837.

Płynie woda płynie,
po kamikach huczy, —
Kto nieumie wzdychać,
miłość go nauczy.

Krakowiak.

1.

Unkraj Ilirije
grad stoji na stěni,
U tom gradu tuži
junak zatravljeni; —

Tuži, prisluškuje
s jedne razvaline,
Nebi li on čuo
glasak iz daljine.

2.

Momci u nēdrima
amajlije nose:
Sitnu knjigu drage,
pram svilene kose.

Nu u mene neima
ni stvarce jedine
Srdeu za razgovor,
želja da ga mine.

3.

Toj želji sdašce
jedva da odoli:
Za Njome za Njome
gine, čezne toli,—

Da za jedan pogled
oka Njezinoga
Sva bi sunca dao
od života svoga.

4.

Ja sam sin domaći,
lišen domovine;
Ja ptica, prolétjem
što pčvajuć gine;

Ja metulj u cvétju
i šiba na vodi;
Ja duh, što sad živét,
sad će da izhodi.

5.

Prava ljubav stvara
(to nam je očito)
Od mahnita mudro,
od mudra mahnito.

Što od mene stvori,
dokučit nemogu.
To j' samo Njoj znato
i višnjemu Bogu.

6.

„Neljubim Ljubice . . .
neljubim, neljubim!“
Tako srdce varam,
da mu mir prisnubim.

Nu kad se osvěstim,
mah pamet uvidi,
Svedj kô řeka more
srdce Nju da slidi.

7.

Posadilh za topła
sunčana prolětja
Ljubicu i druga
razna krasna cvětja.

Al zašto uzniknu
samo ti, nevehne,
Te mi s tebe uvěk
jadno srdce vehne.

8.

Vedro biaše vrěme
ljubljenja nevina,
Vedro, nu jao kratko,
kô ura jedina.

Vaj! brzo odprši
kô strěla s tetive,
Al od njega věk mi
uspomena žive.

9.

Sad mi pada pogled ;
sad na um Nje lica ;
Sada, kud u crkvu
hodila, stazica.

Sad Nje pėsma mila ;
sad Nje cělov sladki,
I vās raj na zemlji
i čitav věk kratki.

10.

Aj usta, aj usta,
vi ruže mog lěta!
Aj oči, aj oči,
vi sunca mog světa!

Vi ste divnom krasom
momka nadigrale,
Te sada nehaje
neg za vaše hvale.

11.

Plije voda plije,
po kamenju buči,
Tko uzdisat nezna,
ljubav ga nauči.

O ljubavi, ti si
mene naučila
U što je kaljena
tvoja travna stríla.

12.

„Dobar danak, prijio!“ —

Nerazumi toga. —

„Božja pomoć, pobro!“ —

Nezna ni za Boga.

O sada znam zašto

tuži Slava mati:

Gradi su nevěrni,

sini renegati.

13.

Oj grade oj grade,

spasi ime svoje!

Pa ti meni vrati

sinke majke moje.

Jer bez njih se činiš

men' kô lěpa glava,

U kojoj nestoji

n'jedna misô zdrava.

14.

Božanstveno sveto
slovo od dědovah,
Kuda si nam kuda
iz slavskih gradovah?

Kud se goděr krenem,
puno j' tvojih traga',
Al nigdě nij' čuti
tebe mila blaga.

15.

U grobu nam spavaš
u grobu sadara,
Na koj luda slěpost
pogrdom udara.

Nu kolo sreće se
kretje bez pokoja:
Sinut će sunašce
i pred vrata tvoja.

16.

O davni stupovi
od věkov bijeni!
Vi kletim rukama
uresa lišeni!

Vi čete kô Memnon
za koj dan zamněti;
Jer od Slave sunce
opeta zasvěti.

17.

Gdě si, dušo moja?
Bogom posestrena!
Mila kano pësma
iz davnih vremena'.

Čuj, ja sam bez tebe,
bez tvog oka mila—
Kano sivi sokô
bez desnoga krila.

18.

Pokri mi rukama
oči, ma milena!
Da negledam prikor
tvrdoga vremena!

Rečju svojom sladkom
razgovori druga,
Da nečuje kletvah,
uzdisajah, tuga'.

19.

Gledaj kolut sunca
na zapadu gdi je:
Jedna pola světi,
drugu gora krije.

Eto ti prilike
srdeca moga živa,
Gdě ga pô u slasti,
pô u tuzi pliva.

20.

Kad mišljenje moje
světa je već trudno,
Tvoju vadim sliku,
smatrajuć razbludno.

Razmniva tol lěpu
dušu joj nadane,
Te joj žao, kad treba
š njom da se razstane.

21.

Makar šta gledao,
mislio šta godi,
Svak pogled i misao
opet k Njoj me vodi,

Te me primorava
sudit bez uklona,
Od čitavog světa
duša da je Ona.

22.

Vi—karanfil cvětje—
ustne čudokrasne;
Zubići, od kojih
isti biser gasne:

Vi ste srdea jadi,
vi i radost tiha,
Te s Vas tuži junak
kô stravljena Psycha.

23.

Ona rečea ljubka
kano glas tambure;
Pogled, koji rodi
srdeu mile bure!

O gdje su ti hari?
gdě je čar tih dika'?
U njih meni stoji
radost svakolika.

24.

Čuješ me, grlice,
što uza svog druga
Lahkokrila letješ
put toploga juga!

Kaži Njoj: „I on bi
došo s nama k tebi,
Da ga huda sreća
proganjala nebi.“

25.

Mirišuć najlěpšim
cvětjem zavičaja,
Dělite s', větrici,
put onoga raja!

Pa Jój se na čelo,
lica svaki spusti,
Šaptjuć: „Dolazimo
š njegvih željnih usti.“

26.

Aj neslušaju me :
igrajuć bez brige
Nose cvětje-lištje
iz Vesnine knjige;

Těraju metulje
i drobne ptičice,
Čělivajuć potok
i rumen-ružice.

27.

Pěvam svoju sreću
crnookim děvam ;
Ali neslušaju,
što od srea pěvam.

Sestrimim jih videć
slovenske obraze ;
Al diveć se stranim
rećim, odilaze.

28.

Ja se tužim čreti,
al tu nij' slavlja:
Otrovna po travi
sama puzi guja.

Tužim u lug: i tu
svaka šuti ptica,
Odgovarajuć mi
sama kukavica.

29.

Oj ti kukavice,
pěvačice vaja!
Ti jedina vilo
padnutoga raja!

Puno j' slična tvoja
mojoj majci sgoda,
Kâ u crno zavi
sa svog se poroda.

30.

Eno ti je gora,
jadna i nesretna,
Koja obrvama
vlada polja cvětna.

Tamo je tudjinca
digo car paklenski,
Kažuć kud se stire
mili raj slovenski.

31.

Eto ti pred vraga
tudjin nica pane,
Te kô Bogu njemu
klanjati se stane.

Pa se raztrkaše
kano gladna pseta
Čete mu, da měšta
poharaju sveta.

32.

S oružjem uz vojne
leže žene mrtve ;
Vrag pali dvorove,
vragu dužne žrtve.

Slušaj, brate, slušaj
kak zveče veruge,
U koje děčicu
kuju sa poruge.

33.

Ti Plaču, ti krajna
slavska stražarnice,
Brojio si uzdihe,
vidio suzice ! —

Kada se praštahu
s rajem děca Slave,
Prisiljeni da ga
bez grěha ostave.

34.

Pod tvrdim se dubom
sruši cvětna lipa;
Zemlju bije tudjeg
kopito paripa.

Ej zlatna Slobodo,
i vedra pravice!
Zašto vi od Slave
odvratjate lice?

35.

Ja se molih Ladi;
al dočula Vila,
Pa se s razeviljenim
srdcem posestrila.

Oj mâ Vilo, prosim:
ajde mi odatle,
Da nenosim, vajme!
dva put srdeca žale.

36.

Stravljen Deljan Daphnu
slédjaše da dvori,
Al u lovoriku
nebo ju pretvori.

Samo ljubav prosih
od najlěpšeg stvora,
Al nebo mi nudi
vėnac od lovora.

37.

Čitav dan Slovenka
pěsme bi mi pěla,
A ja bi jih volio
nego spěv angjela'.

Al sad s jedne cėnu
svaka pěsma gubi —
S jedne rajske pěsme:
„Sadila sam, ljubi!“

38.

Drobna žutovoljka
žuberi u lugu ;
Ždrali složnim redom
putuju pram jugu.

Pram jugu, pram jugu
iznad triuh rěka'
Uvěk mene zove
krasna jedna seka.

39.

Krasna rajska seko,
ti Ljubice moja !
Zašto me ti zoveš,
mamiš bez pokoja ?

Bog je odsudio,
pa medju nas jadne
Tri metnuo gore
i tri rěke hladne.

40.

Zato valja tužan
da ja ovkraj stojim,
I vlastitom krvlju
svoje jade gojim.

Jer ja nisam ptica,
bi brěg preletio,
Nit riba, bi vodu
preplivati smio.

41.

Cvate li u tebe
(Kaž mi, dušo draga!)
Dragoljub, ljubica,
vratiželja blaga?

U mom perivoju
sve već Vesna mila
Čudotvornim prsti
cvětje razpupila.

42.

Po mom perivoju
da ti j' pogledati,
Kako trator lista,
kako ruža cvati ;

Kako po jablanih
zujúe pčele letju —
I zlatokrilaši
metulji po cvětju.

43.

Oj ljubice moja!
gdě si mi ti, gdě si?
Ajde, draga, gledat,
što moj vrtlic resi.

Gle pitome ruže
rumene kô zora . . .
Pozdrav mi ju, sunce,
onkraj rěkah, gora'.

44.

Sava su i Drava
dvě rodjene druge,
Koje se sastaju
nakon staze duge.

Bog je lěpo složio
dva stvorenja mlada,
Ali škoda te ih
svět razstavlja sada.

45.

Krotka je Nje duša
kano golubova,
A Nje ime sladko
kano med čelova'.

Al šta mi to hasni
dobro najugodnje,
Kad nebo i zemlja
razstavlja me od Nje.

46.

Zdravo meni bio
ti zeleni gaju!
Gdě slobodne danke
krotke vile traju :

Zatravljen, razeviljen
padam ti na krila,
Nebi l' mi tvâ usta
rane ohladila.

47.

Cvĕtokitna lipo!
tebe u svôj srdi
Niti Perun žarkom
strĕlom nenagrdi.

Oj dovol', u hladu
tvom da se zakloni—
Putnik, što ga Perun
vazda strĕlom goni.

48.

Ti mladjahna brezo,
    děvo punokosa!
Sjajnim te biserom
    kiti rana rosa.

Primi vruće jade,
    děcu moga sārdea,
Ljuljajuć u zibci
    hladna povětarea.

49.

Aj vi tankostruki
    visoki topoli!
Šaptajućim lištjem
    sliko srdčne boli!

Aj tresite jače
    plahe svoje vlase!
Da to tužno srdce
    zaboravi na se.

50.

Čujte gajske vile,
drage mi nad svime
Vi drobne ptičice
Bogom posestrime!

Zdrave i slobodne
svedj od lovca bile,
Pa tu zašlu sestru
u kolo primile!

51.

Pěvče zatravljeni,
zlatokljuni kose,
Što ti se pěsmice
zelen-lugom nose!

Znam za jednu ljubü,
što je lěpša tvoje,
A za njom uzdiše
vazda srdce moje.

52.

I ti hladne črete
pustinjače stavni!
Sladjani slaviću,
Vesne sinko slavni!

Samo jedan glasak
treba ti do žica',
Da te u raj uznese:
krasan glas „Ljubica.“

53.

Ajdmo, pësmo moja,
gor u Jeruzalim,
Da kip zavičaja
pred tobom razgalim!

Pa odtud u rode
i vëkove pričaj,
Koli drag i krasan
naš je taj zavičaj.

54.

Modra se ravnina
pruža pram iztoči,
Kôj nestižu kraja
nit sokolske oči.

Kan da hoće bozi
tim da te uvěre,
Da končinam slavskim
tuda neima měre.

55.

A s ostalih stranah
u poluokrugu
Pašu ga planine
od sěvera k jugu.

Izsred njih se dižu
redom razsijani
Kô oriaške straže
gorski velikani.

56.

Gle tamo k severu
Klek i Hum-mogila,
Gdě sa slavskim slovom
nesta slavskih Vila'.

Samo još glas pětja
pěvice izdava,
Da i tim vladaše
něgda ustma Slava.

57.

A ondě na rubu
sěvernog prostora—
Lašta se Vildunska
i Gradačka gora.

Vrag tu uguši Slavi
děcu u kolěvci —
Prě neg zapěvaše
slavskog jutra pěvci.

58.

Medj modrim sěverom
i rujnim zapadom
Viri Golubinjak —
gora s bělom bradom.

K njoj s gor južnih pada
pěv slavskih děvicah,
Kô majke, kôj umre
ćerca jedinica.

59.

K zapadu Boč stoji
i glave Pagorja,
Sred zapadajućeg
sunca alem-morja.

Dva oltara — noći,
gdě za dobe mrtve
Mat' priroda pali
Višnjem tajne žrtve.

60.

Do njega Rogatčka,
s věncem vrh temena,
Prama nebu pruža
silna svâ ramena ;

Kan da hoće čelo
da mu ljubi jasno,
Što ju u pravěku
stvari toli krasno.

61.

Od juga se dižu
Kalnik i Ivanska,
Bi reći tri kule,
tri mosta slavjanska.

Gle preko njih do dvě
rukiju se grane,
Da u bratskoj slozi
prava si obrane.

62.

U tome okviru
kô sag dragočeni
Krasan zavičaja
kip je uhvatjeni —

Kip od zavičaja
kitna i ugodna:
Brda lozoslavna,
polja žitoplodna.

63.

Gledaj oko sebe
u dole cvatuće:
Po njih raztrešene
lêpe bële kuće;

A po brdih crkve,
dvore sa gradići,
Kô gljive, u šumi
što ih vidiš nići.

64.

Jesi li ikad ginuo
po žudjenom kraju,
Gde pokoj i sloga
i ljubav vladaju?

Stresi ovdě prašak
s umorenih nogu',
Pa se prostri nica
pojuć: Slava Bogu!

65.

Slušaj, srdce, slušaj
sladjana imena,
Što blagim slovenskim
krstom su krštjena!

Sladjana i sladja
od pėsnih slavulja,
I krajine lěpše
od krilah metulja.

66.

O vi Godoměrci,
Radoslavci slavni!
Vi ste glasno groblje
od věkovah davni'!

U tom groblju dědov
počivaju glave,
Věncem ověčane
prezirane slave.

67.

Tu si gnjezdo gradi
orao vatrokrvi,
Nehajúc, što viču
kraljići i crvi.

Mrzeć nizke plote
i pojuć sve jače
Krilma u visine
k suncu se primače.

68.

Leti nebom, leti,
orle domišljati!
Skupi rajskih zrakah
i s neba se vrati;

Pa nad zavičajem
spusti vita krila,
Nek se tvom slobode
pěsmom bratja mila.

69.

Čuješ li ti pėsme?
to nij' pěnje ševah,
Grlicah, slavuljah,
već slovenskih děvah—

Děvah, kojih lica
kano ruže sjaju —
Cvětom, kím su cvale
přě grěha u rajju.

70.

Tko nij' slušao kako
Slovenka govori,
Nezna kako rajski
angjeo s ljudma sbori.

Tko nij' ljubio njenih
rumenih ustana',
Nezna što je šećer,
što l' nebeska mana.

71.

Tko nij' slušao njeni'
pěsamah ljubezni',
Nij' ljubavi ćutio
— razblude, boljezni.

Tko nje slušao nije
pěvat „svet—svet—sveta“
Nezna kâ ga razkoš
ćeka onkraj světa.

72.

Oj Slovenke krasne,
vi morske deklice!
Od kolěvke moje
krotke grličice!

Oj Slovenke, Bogom
posestrime mile!
Bile vĕk zelenim
našim gajem Vile!

73.

Vĕk vam duša čista
i nevina bila!
Tudja zmija srdeca
vam neotrovila!

Čuvao vas angjeo,
neba sinak prosti,
Svedj vas nadkrivajuć
štitom narodnosti!

74.

Mile Godoměrke!
mile Radoslavke!
Ljubezne i krasne
vi ste běloglavke.

Nu hman ste mi krasne
kô Vile od gora',
Jer u srdcu mojem
već nesta prostora.

75.

Oj krasan si krasan,
ti moj zavičaju!
Kakve u tebi, nigdě
ruže necvětaju.

Čini se da Bog te
stvori, kraju ljubljen!
Da jadnu Slovencu
vrati raj izgubljen.

76.

Sve dalje i dalje
leže brda sama —
Kano lěpa modra
svilena marama,

Što se s povětarcem
dugo igra, titra,
Po tom na tle pane
puštena od vîtra.

77.

Tamo u tri turnja
stoji mlada mati.
A do nje šarenu
vidim zibku stati.

U njoj pojuć čedo
ernooko šika,
S kojeg bit će slava,
bit joj věčna dika.

78.

Širi krila, širi
moj sokole bistri,
Pram Labi i Visli,
Dunaju i Nîstri!

Žuri se kô pčela
zujúe oko trave,
Kitne pletué věnce
za hramove Slave.

79.

Žitom ogradjena
s desne Tiva stoji,
Hrabrih vitezovah
silu što zadoji, —

Što nose kô trěsci
na konjma visokim
Poraz četam, koljué
mačem ih širokim.

80.

Kod Mure razbiše
srдца hrabrenoga —
Vraga, odpadnika
Slave, věre, Boga; —

Vraga, odpadnika,
koi kleti ište
Oskvrnut im postelj
i sveto ognjište.

81.

Kod Chluma vukoše
vruća kola Slavi,
Rad šta ona na nje
po zvezdu postavi.

A oni ih svojim
vodjam prikopčaše,
Samo čast od ranah
sebi pridržāše.

82.

Oj neharni svēte,
— robe omamljeni!
Trikrati slovenskom
— krvcom odkupljeni.

Od Boga mi našo,
što ti ruke klete
Dižeš da pogrdiš
obraz Slave svete!

83.

Ah hman ju bijete,
vi ruke proklete!
Svanut će Gjurgjev dan,
velik dan osvete.

Mati mâ tlačena
po krvavoj cesti —
Junački će na vrh
gvozdén križ donesti.

84.

Tad će se otvorit
nebo žarom zlata,
Zlatno sunce sinut
i pred njena vrata.

Srušit će se svētu
žrtvenik krvavi,
Dignut večni hrami
i Bogu i Slavi.

85.

Do Tive Tesalja
prostire se ravna —
Od hrabrih konjicah
majka plodna, slavna.

Konjah, što po zraku
pasuće glave nose,
I na trčni mejdan
hitri včtar prose.

86.

Više glej zelenu
glavu diže brdo!
Tamo kán vladaše
pleme svoje tvrdo.

Odtuda po svētu
kunuć ukaz razsu —
Kano kletvu pakla,
danas još na glasu.

87.

Jao! taljige škriplju,
u nje uhvatjene
Kô sirote cvile
Duljebinke žene.

Eto tvrdi, divji,
paki, neznabožni
Vozi se gospodar
Obarin uzmožni.

88.

A gle izza njega
žedno ljudske krvi
Pleme od Harpijah
pritisnu, privrvi.

Kao strěle otrovne
po světu razprši,
Da od slave drěvo
narodom razkrši.

89.

Evo (grozna vaja!)
drugo jato srdi',
Koe na pokušanje
posla udes tvrdi.

Al se slavno izni
Slava iz te vatre ;
Jer nje srdea porod
sve ih listom satire.

90.

Šta se žari s dalka ?
Ni l' to zrak sunašca ?
Nij' još ta žar-ptica
digla se iz gnjezdašca.

Turci, bratjo, Turci
sa srdjbom se kletom
Digoše kô pakô
nad nesložnim svêtom.

91.

Kud vrve, izza njih
otvara se groblje ;
A izpred njih cvileć
trta jedno roblje.

Saharani stoje
gradovi i polja,
A nad njimi mućeć
caruje nevolja.

92.

Evo za lisicu
hitru odtěratí,
Blago krotko janje
s vukom se pobratí.

Polja procvatiše
opet kitnim žitom,
Netlačena više
poganskim kopitom.

93.

Ali krstí vuka,
a vuk će u goru;
Pa on opet doć će
gladnii tvom toru.

Kumi ga i bratí,
a on od oběsti
Kletí će iskreno
srdce ti izjesti.

94.

Čuj jauk staracah,
plač ženah, děčice!
Jesu l' uzkrsnuli
Obri iz grobnice?

Těra l' Mogol čeljad
kandžijom u bitku?
Vadi l' opet Turčin
demeskinju britku?

95.

O gorja Obarah,
Turak' i Mogola' —
Diže se vragovah
čopor-četa hoľa.

Da, bratjo! pitomče
tudjega překora —
Zmaj šestoglav opet
čeljusti otvora.

96.

O mâ jadna mati!
Eto zmiije klete,
Kuju su grijale
tvoje grudi svete.

Ti si ju svom krvcom
kô bušac hranila,
A sad od nedraga
hodi do nemila!

97.

Čujte trublju slave:
Na vrance, na vrance!
Da skršimo klete
naših rukuh lance!

Ajd stlačimo u prah
vragov jate prike,
Dižuć svetoj Slavi
věčne žrtvenike.

98.

Al primir' se, brižno
ti moje srdašce!
Još nije ugaslo
na nebu sunašce.

Sginut će taj čopor
kô kip grozna sanko
Od blagog svanutka
luči — běla danko.

99.

Golube, golube,
ljubezniva ptice!
Kako je bez tvoje
Tebi golubice? —

Nemoj pitat, brajko,
kako j' srdcu momu?
Lahko možeš čitat
to isto u svomu.

100.

Kudgoděr hodio
    putem ili stazom,
Svuda se sastajem
    s Tvojim ja obrazom.

Tako on svedj stoji
    u mojim mislima
Kô žudjeno zdravlje
    onom, koj ga nima

101.

Gledao ja pod večer
    kroz take prozore —
U zelen-prodole
    il na modre gore, —

Slušajuć slavulje,
    gdě uz drage poju :
„Oh i Ti pěvaše“
    (vapim) „dragu svoju.“

102.

Kad se šetjem dolom,
gdě potok romoni,
Jug se cvětjem titra
i metulje goni.

Tu moram priznati
gorko uzdisajuć :
„I mi dva se igrasma
lica čelivajuć.

103.

Kad na krovu gledam
bělane golube,
Gdě se krilma grle,
očice si ljube :

Čini mi se kan da
iz srdca mi glasi :
„Tak i Ti ljubjaše,
al su prošli časi“.

104.

U vrtlju je ruža
ljubljena od dana,
Stidna kô děvojka
prvom čělivana.

Oj ružo oj ružo,
prvi Vesne dare!
Ti cvatiš, a moju
možda grob već tare.

105.

Oj vi gusti luzi,
i visoke gore!
Dignite vi svoje
zelene zastore!

Da se nepokojna
duša osvědoči,
Gdě su sladka usta
i one crne oči.

106.

Mrklim nebom letju
    munje i grom ljuti; —
A moju mi dušu
    tužna misao muti.

Hoće l' se razvedrit
    skoro svod nebeski ?
Hoće l' se razpršit
    magle, grom i trěski ?

107.

Ogrnula si se
    plaštem magle tamne, —
Nemoj, južna goro,
    šaliti se sa mne.

Proučih nebesa,
    te znadem doista,
Da i za maglami
    ima neba čista.

108.

Ljuti jastreb može
    razpršit golube ;
Al nemože činit,
    da se već neljube.

Ej zalud svět naju
    razstavi, raztuži :
Što bo Višnji složi
    věk se nerazdruži.

109.

Prigrlih od světa
    krase svekolike,
Da izhitrim pravi
    kip Tvoje prilike.

Nu kad Tebe gledam
    u oči, od stida
Iz rukuh mi pada
    dělo Pierida'.

110.

Da mi je namočiti
kist u lice zore,
Il u oči sunca,
il u zvězdah more ;

I da taj oděnem
Kip koprenom dúge,
Jošte Ti po tělu
Nebi bilo druge.

111.

Da mi'e skupit miris
ruže i dragoljuba,
Pa stopit u jedno
s krotkoštju goluba ;

Tim žívljem nadahnut
Tvoga těla dike,
Još Ti duši nebi
imao prilike.

112.

Nu Višnji će dati,
šta ištem, ljubljena,
Kad jednom smrt—běla
prigrli me—žena.

Dà, onkraj ću Tebi
nać priliku pravu
Na čelu angjelah
pojućih joj slavu.

113.

Eto djulabije,
jabuke crvene!
Od njih Ti sagradih
ponude kitjene:

Primi od milosti,
dušo, dar u pjesmi
Od onoga, koj Ti
prstena dat nesmi.

114.

Zašto zvězda blista ?
    zašto cvět miriše ?
Zašto slavulj poje,
    i pojuć uzdiše ?

Tko mi to razrěši,
    taj hoce i znati,
Zašto neprestajem
    pojuć uzdisati.

115.

Slušao neslušao
    slavulja grm gusti,
U vilinski način
    slaže drobne usti.

Tako ni ja slave
    netražim, necěnim,
Što propěvam danke
    duhom uznešenim.

116.

Prsa moja puna
od ljubezne sile
Na usta mi metju
pěsme tužnomile, —

Da mi samo čuje
civil tužna srušača
Ona, koju ljubim
do slědnjeg uzdaša.

117.

Što si mi razrěšit
srdece i ustnice
S neba došla, Lade
ćerce mljezimice!

Slušaj sad pěvaoca
od domaće grane,
Što j' daleko prognan
u dubrave strane.

118.

Tako amaneta
majke drage toli!
I križa, pred kojim
i Ti i ja moli'!

I dobe, s dčinstvom
što Te razstavila:
„Ja Te ljubim, ljubim,
ljubim, dčvo mila!„

119.

Tako crnih očiuh
i crne ti kose!
Tako svih čelovah,
što dušu uznose!

Tako ti pokoja
u ljubavi krila':
„Ja Te ljubim, ljubim,
ljubim, ljubo mila!“

120.

Tako od sastanka
omamna veselja!
Tako od razstanka
nepokojnih želja'!

Tako ti ljubavi
gorkih, sladkih strila':
„Ja te ljubim, ljubim,
ljubim, dušo mila!“

121.

Tako višnjeg Boga,
koj nam duše sduža!
I lukava svēta,
koj nam pelin pruža!

Tako sastališta
onkraj svēta překa:
„Ja te ljubim, ljubim,
ljubim uvěk věka'!“

122.

A sad podjte u svět,
    koj vas je dozivao ;
Ja sam suzam' kupao,
    srdcem vas sagrívao ;

Kaž'te, ako Vaše
    ugadja mu lice :
„Nas je porodila
    lěpost od Ljubice.“

123.

Ajdte, děco moja !
    širom běla světa,
Kano drobne pčele
    od cvěta do cvěta ;

Pa gděgod vidite
    branit Slave dobro,
Svakom nazivajte :
    „Božja pomoć, pobro !“

124.

Nu kako se pčele
vratjaju košnici,
I vi se vratjajte
s tom rečcom k Ljubici:

„Lěpo je u světu
na ljudskom vidilu,
Ali je najlěpše
na majčinu krilu.“

III.

DJULABIJE.

God. 1838 i 1839.

Już się jesień kończy,
liście z drzewa leci: —
Gdzie się dwoje kocha,
niepotrzebny trzeci. —

Krakowiak.

1.

U zemlji slovinskoj
vidi se grad jedan,
Kano grad od pčelah
krasan i uredan.

U tom gradu stoji
moja duša sada,
Drhtjuć kô na drěvu
list, kim vëtar vlada.

2.

Oj grade, oj grade,
hrano mojih želja',
Ki po carstvu svome
krstio te Lelja!

Zašto sada mene
s milom ti razstavi,
Te tužim kô golub
sameat u dubravi?

3.

Oj grade, kolik si
zvězdnom nebu sličan,
Gdě ti blistaš od sto
lěpoticah dičan!

Pa zar nedospěva
taj ures tvôj slavi,
Te ti meni ote
i sunce ljubavi?

4.

Sladko žutovoljka
žubori u čreti,
Bi rekô, Nje diku
svu će proizrěti.

Dična ti je dična;
al sve već i većé
Drhtjué sluti srdce:
„Věk tvoja bit neće!“

5.

Još me nij' sa sankom
zora razstavila,
Pade mi na prozor
ptica bělokrila.

Pade i zapěva
pěsmu tužnu toli,
Te me još i danas
od nje srdce boli.

6.

Urani urani
jadni moj junače!
Sunce se već radja
i na prozor skače.

Urani i zábi
na te svoje vaje,
Jer tvoja se ljuba
za drugog udaje.

7.

Već se crkvi sprema
od svatovah kita,
Gdě pop snahu čeka
i ovako pita:

„Hoćeš li ga ljubit
i danju i noćju?“
Tvoja ljuba plače,
ali kaže: „H o ć u!“

8.

Oj ptice, oj ptice,
    erna zlokobnice!
Koja te doněla
    běda mi pred lice?

Ah pocrnula ti
    sněžnoběla krila,
Što si mi ti jedno
    srdce probit smíla.

9.

Jesen se naklanja,
    lištje s granah letje: —
Gdě se dvoje ljubi,
    nij' potrebno tretje.

Ah moj listopade,
    dalko se odstranio!
Jer si mi najlěpši
    cvět lěta stamano.

10.

Nesretna je ptica,
koju bura shvati,
Sred mora odnese,
te neima gdě stati.

A kamo je ono
srdce nesretnije,
Što na srdce kuca,
u kom vĕre nije.

11.

Znadeš li, kako si
šaptala bez broja
Usta mi ljubeći:
„Uvĕk . . . uvĕk tvoja!“

Bog je čuo prisegu,
pa pedepsa sada:
Ti si progrĕšila,
a strĕlj na me pada.

12.

Tvoja usta su mi
    obricala radost,
A sad tužno krasna
    prolazi mi mladost.

Ti si me turila
    iz neba razbluda' —
Na zemlju već stranu,
te sad neznam kuda.

13.

Kad suza dozrie,
    padne kô jabuka . . .
A zašto ja plačem
    ženo běloruka?

Po rajju sam šetao,
    dok sam bio s tobom,
A sada bi mēnjao
    i s najgorim robom.

14.

Mehke kô jastuci,
bële pavulice —
To Nje lëpe bële
nebiahu ručice :

Već Vila ogrli
svoga prijatelja,
Te ga sad vëk nosi
za njom travna želja.

15.

Ti sladki glasovi
kô pësme angjela —
Nebiahu ne rëči
Njejna grla bëla:

Već biahu čarobna
rajske tice pënja,
Koja mi proleti
vrh staze življenja.

16.

Luči vedre, tople
kô dvě lětne noći,
To nikak nebiahu
Njejne erne oči:

Već to biahu brate,
dvě nebeske svěće,
Koje razsvětliše
praznost moje sreće.

17.

Ona sladost ljubka
kano miris južni,
Nebiaše Nje ustih
čelov dušodružni:

Već biahu do tri
kapi rajskog meda,
Da sad bolje ćutim
gorkost zemskih běda'.

18.

Zvězda, koja plane
s neba visokoga,
Věk nemože naći
natrag puta svoga.

Lěpo je u nebu,
i ja jednom tu bih,
Al nemrem pogodit
na put, koj izgubih.

19.

Někoč mi trpaše
ljubav na put sreće
Ruže i ljubice
i razliko cvětje.

A sad na Golgotu
krst mi veli nesti,
Suzam stazu rosit,
trn u věnac plesti.

20.

Opoji mi trudno
srdce san ugodan,
Te viděh sred mora
otok divnorodan ;

Oko njega stati
stěne od korala',
Gdě se sunce igra
kano sred zrcala.

21.

Taj je otok labud,
kí po moru pliva ;
Taj je otok mēsec,
kí iz mora sîva ;

Taj je otok kruna,
kâ nikog netišti,
S koje sto kamenah
i sto zvězdah blišti.

22.

Kano svilen šator
crna harapina
Nad otokom tim se
razstire vedrina.

Kao da ovo čuva
mlžimče prirode
Njišuć u kolčevi
mora bez pogode.

23.

Najljepšimi dari
izkiti ga mati:
Tu žuta naranča,
lër i ruža cvati;

Tu jug u kolčevi
od cvëtja se ljulja —
Pësmom od goluba',
pësmom od slavulja'.

24.

Taj otok pučini
morskoj tol omili,
Te věk zatravljena
oko njega cvili.

I brižno od njega
na stran drži bure,
Noseć mu ponude —
šarene ljuštore.

25.

Tu stoji med cvětjem
stanak od mramora,
Kog mâ duša voli
od najsjajnjeg dvora.

Tu dolazi često
kô k studentu roblje:
Tu j' moje ljubavi
kolěvka i groblje.

26.

Kad oko pónoći
svět se već utrudí,
Svak se dragi mrtvac
makne i probudí.

Uzkrsne tvâ prva
rečca od ljubavi,
I šaptjuć po groblju
sa snom se razstavi.

27.

San metju s očíuh
razgovori tisi;
Probudjeni přše
med lištje uzdisi;

A ljubkih cělovah
družbica vesela
Sěda na cvět ruže
u prilici pčela'.

28.

I ljubezni sancí
    dížu se iz groba,
Stvarajúć si těla
    u lěpíh podoba'.

Stíču modra kríla,
    na njíh zlatne pruge,
Pršéć po cvětnjaku,
    tražéć svoje druge.

29.

Tim i suze prenu —
    radostí děčícá —
Iz zraka se líju
    ružícám na líca.

Najmučniji j' uzkrš
    věri tvojoj jadnoj,
Kâ stenjajúć puze
    po zemljíci hladnoj.

30.

Pošto svako prene,
míó žamor nastane,
Kô kad za dvě duše
dan ljubavi svane.

Da ti j' slušat, kako
to razbludno traje,
Mnio bi, da si došo
u vilinske raje.

31.

Koliko krat Njeno
ime bude zvano!
A na divan njemu
moje odazvano.

Tako tajni šapat
sve slědi rěč po rěč,
Stravljeno si služeć,
ljubezno se dvoreć.

32.

I ti razgovori
tolik čas se čuju,
Dok nestane nočnih
pěsamah slavuju.

Kako svanu jutrom
pěsme golubove,
Sve umukne, i opet
padne u grobove.

33.

Razpěvao si se
stravljen slavulj veće,
Tihom noćcom těran
od boli ljubeće.

Sad se ti razplači,
ostavljen golube,
Ustama raztuži,
što se već neljube.

34.

Kad si se razplakao,
raztužio u jadu,
Tada nebom krila
prostri pram zapadu,

Gdě na tudjem spava
golubica krilu!
Srni, kloni, pani,
razmini u cvilu.

35.

Tamo gdě jug diže
krila, bezkonačne
S neba motre zvezdah
oči modrozračne.

Tamo stoji polje,
na polju brežuljak,
Na brežuljku lipa,
na lipi slavuljak.

36.

Tu vi, kad se pëšnik
sa svëtom oprosti,
Položite u grob
njegve trudne kosti.

Nek sluša slavulja,
lištja sbor šaptjući,
I glas žeteljcah,
kad prolaze kući.

37.

Kad ste sahranili
kosti izpod trave,
Nemetjte mu na grob
zlatan vënac slave.

Jer tko je iz čaše
od ljubavi pio,
'Taj j' već za života
pod vëncem hodio.

38.

Več vi na gomilu
ploču zavalite,
A na ploču reči
ove postavite:

Pěsniċ rajske tice
ču pěvanje milo,
Pa nij' sětio tvrdo
od godinah krilo.

39.

Glasi pěsniċ mojih,
u tužnoj prilici
Od ljubavne sreće
věrni nadgrobniċi!

Ruka mâ tim reċma
na grob vas prostěra:
Ostavi nas sreća,
al nam osta věra.

40.

O ti crni prami,
kí mi někoč milo
Vruć obraz hladiše
kô větrića krilo :

Sad ih tek poznavam,
da su guje ljute,
Sve u razeviljeno
srđee zagriznute.

41.

Ustih rěči, ke ih
duša poslušāše,
Bi reć da ju isti
angjeo u raj zvaše.

Ah koliko sada
strašne mi se čine,
Kô trublja od suda,
il trěsak s visine.

42.

I očíuh Njenih
pogledi — te strile!
Kê su mi srdašce
dušu zarobile.

Ah da sad slobodno
puste ta dva roba,
Te ja nebi vukô
verig tja do groba.

43.

Usta su Joj puna
božanskoga smêha,
Oči vedre, jasne,
čiste i bez grêha.

Usti moje nême,
oči roneć suze;
Jer što mi da nebo,
to mi zemlja uze.

44.

Čuješ moj prstene!
rajska tico moja!
Tebe žude, ištu
želje mē bez broja.

Ah vrati se vrati,
raj nam je odprti,
A u raj u mēsto
za naju — do smrti.

45.

Meni j' kô u staklu
zatvorenoj ribi,
Il metulju, dēčak
što ga iglom pribi.

Riba i metulj krilma
kretju bez umora,
Al nemogu preći
uzkoga prostora.

46. ⁻⁵²

O od srdca moga
tice, mâ ljubavi!
Zašto se ti opet
kod mene ujavi?

Istina, još ima
u prsiuh města,
Al si zahman došla,
jer hrane već nesta.

47.

Ajd na one kraje,
gdě ti je stajala
Zibka, a uz zibku
Sestrica pěvala;

Gdě su ti „tri žene“
prorekle někada
Baš malo radosti,
ali puno jada'.

48.

Ovdě, znadem, se je
rodila mâ sreća,
I streptala krilma
kô lepir prolětja.

Da, ovo je město
gdě ju ja ostavi',
Gdě u kolo smělo
uhvatih se Slavi.

49.

Evo zrak, kî mi je
kolěvku nadkrivô;
Větrić, kî se š njime
natěcavô živo;

Lipa, gdě sam čitao
ja Oměra za dne,
Ili Vile slušao
do hore zapadne.

50.

Ovdě je gaj, gdě te
Lada prigrčila;
Gdě si se u kolo
uhvatio Vila'.

Ovdě je dolina,
ovdě i studenac,
Gdě na hlavu sestra
metnula ti věnac.

51.

Evo gaj, u kolo
gdě se hvatah Vilah,
I studenac, Lada
gdě me zagrlila,

A dušu mi rajskim
željam nadahnula,
U ruke podala
tamburu Tibula.

52.

Slušaj po dolini
pěsme milovanja,
I slavuljah žuber,
što srdašce tranja.

Ah netranja ga već
glas Vilah slovinskih,
Niti sladki žuber
ticah žeravinskih.

53.

Želja te je vukla
amo neprestance,
Gdě mladost spletala
od cvětja ti lance.

Al ih ti raztrže,
te sad tražiš radost,
Odkle ti ju progna
nepokojna mladost.

54.

U dalekoj stranoj
zemlji stoje sade
Sreća, pokoj, radost
I sve tvoje nade:

Tu ti zarobljeno
srdce je ubogo,
Kukavice jedna!
Višnji ti pomogô!

55.

Bolji j' jedan danak
radosti prolétne,
Nego sto godinah
od dobe bezcvétne.

I meni dadoše
taj dan dvě ustnice,
Al me sada stoji
teške godinice.

56.

Kad me něgda mati
u zibku dĕvala,
Prekrstiv me svagda
suze je takala.

O sada rozumim
skrb i suzna lica:
Ništa sretna neču
od mĕh Rojenica'.

57.

Dok me sprovadjaše
svud molitve tvoje,
Slobodne i mirne
biahu prsi moje;

A sada, zelena
čim te trava krije,
Hiljada strelicah
moje srdce bije.

58.

Da ti opet mogu
na krilu počivat,
Piti od ust sapu,
i o raju snivat!

Ah da je to meni,
znala bi dušica,
Gdě izvire žednim
voda zabitnica.

59.

Prstene prodati,
věnčce moj zeleni!
Tko će opet vratit
tvoju ruku meni?

Svět, što mi ju ote
prot volji od zgora,
Opet jednom vratit
morat će te mora.

60.

Brodar ide na sve
četir strane sveta,
Al ga vëtar kući
odnese opeta.

Gdë si ti, moj vëtre,
čekan od dne do dne?
Te bi me vratio
na obale rodne.

61.

Koliko na tebi,
Savo, brodah ima!
Kolko te prepliva
košut s jelenima!

I ticah i ribah,
i ljudih prebrodi!
Sam jedan na tebi
broda nenahodi.

62.

Vidjam vas opeta
zdravo mi svedj bili,
Vi krajevi meni
i ljubavi mili!

O zdravo mi bio
ti rajski svēte moj!
Gdē mi sunce izišlo
i zašlo u pokoj.

63.

Evo soba, gdē mi
kano zvezda tajna
Razsvētila dušu
Nje lēpota sjajna.

Evo vrata i prag,
gdē m̄a kob uzroči,
Da se sastadoše
dviuh blaženih oči.

64.

Evo ti je potok,
gdě još viděh lani,
Rajskom svom lěpotom
gdě sve kolo zani.

Evo je i prozor,
gdě zoru čekaše,
I na „dobro jutro“
„Bog daj“ mi vratjaše.

65.

Eno zelen travnik,
gdě u bujnoj travi
Braše cvětje, pletuč
vénac mojoj glavi.

Eno prodol, za nju
gdě kupih jagode,
Vrelo, gdě rukama
zacrpi mi vode.

66.

Zelene gorice,
gdě su vama Vile,
Što su něgda ovdě
pojuć žito plile?

Ah otšle su otšle
za tragovi sestre,
Jer sad drač i kukolj
polja, livade stre.

67.

Jeko starog grada,
gospodarko draga!
Zašto neprelaziš
već visoka praga?

Minuše vremena,
neima krasne mome:
Zato ostavljena
mučiš mramorkome.

68.

O gdě si mi, mila,
mila kô mio sanak ?
Sunce se već smirja,
— ostavlja me danak.

Tebe nejma, ja sam
kô metulj sred travnja,
Što još cvětje traži
ocvalo odavnja.

69.

Krasan si moj kraju,
to su města ista;
Al od cvěta sreće
nij' već njednog lista.

Samcat po njih ťetjem
s tugami bez broja,
Kô po groblju děce
Slava mati moja.

70.

Kô tica pitoma,
od dĕve prognana,
K njoj se opet vratja,
gdĕ ju ĉeka hrana: —

Tako i Tvoj obraz,
iz prsuh iztĕran,
Vratja se na staro
mĕsto, opet vĕran.

71.

Gle sa Velebita,
Vitoša, Triglava
Gromoglasnom trubljom
pozivlje te Slava.

Što su odkupili
dĕdi krvcom teŭžkom,
Sad ti brani s dušom
hrabrom i viteŭžkom.

72.

Kô riba na městu
ja se istom kretjem ;
Ona me uhvati
i sad veže cvětjem.

Istina, ja vidim
još slobodu onu ;
Al da ju prigrním,
već mi ruke klonu.

73.

Ti si, o junače,
světu i svom rodu
Težkom krvcom kupio
slavu i slobodu.

Al te svět prevari
za slobodu, slavu,
Metnuvši ti věnac
od trnja na glavu.

74.

Pram iztoči rěkom
    težka krv se lije,
Suprot tri svieta
    naš se junak bije, —

Bije, tuče, davi
    aždaju triglavu,
Da spasi slobodu
    i věru i slavu.

75.

Dok si moja bila,
    donosih ti na god
K dobru jutru čelov
    i niz sladkih jagod.

Danas, kad te meni
    već hudi svět uze,
Donosim ti kitu,
    na kiti tri suze.

76.

Prva suza kaže :

„ljubih te nekada!“

Druga suza vapi :

„ljubim te i sada!“

Tretja suza u ta

prisiže ti slova :

„Ljubiti ću te dušo

u vjeka vjekova!“

77.

Tužan ti je oblak,

kog večer pozlati,

Nu opet domala

u crno obrati.

A kam su tužnije

one oči jadne,

Kojima na vjeka

sunašce zapadne.

78.

Kada sědim pokraj
    svilena divana,
Gdě ona sědjaše
    za vedriih dana' ;

I kad na to město
    pogledam očima,
Moram te uzpredam,
    jer tu Nje već nĭma.

79.

Kad gledam u kamin
    titrajuće plame,
Što ti někad čarno
    obsjavahu prame :

Moram te zavapim:
    „zašto Nje nij' ôdi ;
Ta tu se prostora
    toliko nahodi !“

80.

Za zelen-goricu
lete do dvě vrane,
Moje srdce žežu
do dvě gorke rane.

Prva: što tol krasnu
Ti ju Bože sazda;
Druga: što ta krasa
pusti me na vazda.

81.

O mâ domovino
puna sjajnih zrakah!
Mati od sokolah
mati od junakah!

Uvêk sokolove
sinke vidla zdrave!
Nad tobom izašle
zvêzde pune slave!

82.

Koliko, koliko
sveta mati moja!
Ti od tudjinacah
trpiš zla bez broja?

Kano ranjen junak,
nad kim letju vrane,
Čekajuć, dok jadan
bolju neizdahne.

83.

Kolko od nevrédnih
sinov, jedna mati!
(Jadi ih ubili)
tuge ti propati!

Što s' u tudje krilo
kleti odmetali,
Vrativši se svetu
grud ti probijali.

84.

Kolko od nevrědnh
sinov, jadna mati!
Ti ranah neprimi,
tuge nepropati!

Što se u tudjinsko
krilo nametnuše,
Gradeć ti nevolje
razcviljene duše.

85.

Nu osta ti věra,
zvězda posred noći:
Ta će tebi světit
kuda god ćeš poći;

Ta će tebe spremat,
těšit i slobodit,
Opet tebe k slavi
i slobodi vodit.

86.

Al ti osta stalna,
divna, čista žena,
Od věkovah u prah
věk neoborena,

Kano križ gvozdeni
na visokoj gori,
Kojeg sěver bije,
nu věk neobori.

87.

Zdrava bila, ti ćeš
lěpše vidit dane,
Osvětlit će se obraz,
zamladit ti rane;

Pred tobom se klanjat
kule i mečiti:
Što je tvoje bilo,
tvoe će opet biti.

88.

Prosti, da te zovu
usta ljubogrešna,
O ti mojih danah
zvezdice utěšna!

Prosti, da na tvoga
hrama prag ti metjem
Věnac urešeni
zelenju i cvětjem.

89.

Kolko godin, řeko,
na tvom břegu stojim,
Prošle věke gledam,
naše jade brojim.

Mnogih krasnih darov
došlo već od Boga,
Al za moju ljubu
sam věnac od gloga.

90.

Put je tvoj još dalek,
glibava je staza,
Krv ti curi s noguh
znoj kaplje s obraza.

Tu se ti počini
i muke odmori,
Da te smrt nestigne
u zelenoj gori.

91.

Gledajte, mâ bratjo,
kako mileno je!
Kako mirno spava
rajsko čedo moje!

Nemojte ga buditi,
niti okom krenut :
Doć će Gjurgjev danak,
Pa će samo prenut.

92.

Brzo sakupite,
(doba je već kratka),
Pred putnicu děnte
cvětja, voća sladka.

Te će imat čím se
ukřepit, zabavit,
I prenuvši svoje
tuge zaboravit.

93.

Zlatom i skrletom
tvoji vrazi sjaju,
Čim ti ostavljena
u ubožtvu, vaju.

Nu nebudi moja
sveta mati tužna!
Medjer si uboga,
pa i nikom dužna.

94.

Vrh glave ti stojí
věnac lipnog evěta,
A ruke u krilu
čiste kô děteta ;

A tvim vragom sjajna
kruna je vrh glave,
Nu od tvojih ranah
i ruke krvave.

95.

Nu tko može božju
okrenut odluku ?
Sreća će pristupit,
přihvatit ti ruku ;

U visoke hrame
odvest te, nevěsto,
Gdě ti je od Boga
odlučeno město.

96.

Visoke planine
svoje, srebra pune,
Metju ti na glavu
oriaške krune.

Dunaj, Drava, Sava
nosi pas od zlata,
Troje more miraz,
bisera i zlata.

97.

A kakav će poklon
sinak tvoj donesti, —
Dostojan najmladjoj
od Slave nevěsti?

Samo jednu rečcu
malenu i kratku,
Nu kao od spasenja
slovo — rajskosladku.

98.

Već ju j' zabilježio
na prvi list leta,
Čelovom upisao
sred ružina cvěta ;

S večera njom krila
jugu nadahnuo,
I sred tajne noći
zvězdam prišaptnuo.

99.

Ah nesmi je kazat
sad još sinak tebi,
Ali su ju čuli
angjeli na nebi.

Doć će Gjurgjev danak,
nebo se otvorit,
Zlatnimi trubljami
rěč s neba proorit.

100.

Sto će onda krunah
svět ponudit tebi,
Ti nećeš neg lipov
věnac uzet sebi;

Poslědnji razkršit
světu mač krvavi,
Vladat čověčanstvo
u miru i slavi.

101.

Odnesi, ma Vilo,
na svom tankom krilu
Moj slovenski pozdrav
na slovensku Zilu;

Gdě pod cvětnom lipom
plešu momci krasni
I děvojke čiste
kano mēsec jasni.

102.

Silena tu bura
od sěvera puše,
Da se Zvon i Dobrač
i tresu i ruše.

Rěke uzpredaju,
al, kô mati prava,
Opet neostavlja
svoju děcu Slava.

103.

Tu ćeš naći do dvě
šibke kolěvčice,
Uz koe proricaše
dobro Rojenice.

Tu dva sinka Slava
poljubi u čelo, —
Tu i ti dva věna
ostavi veselo.

104.

Dalje pram zapadu
— u mirnom zavětju
Stoji narod veseo
— kô dēte u cvětju.

Slabo ga kraj hrani,
— al kô ptice nebom
Veselo razhode
— po svētu za hlēbom.

105.

I tu kitu blagoj
— čeljadi ostavi,
A mater mi Slavu
— tím slovom pozdravi:

U tih hridih neimaš
— ni srebra ni zlata,
Al si tu, carice!
— na srdcih bogata.

106.

Tam niže k iztoku
rečju groma punom,—
Gdě pravěki Triglav
govori s Perunom,—

Ti napiši zlatnim
perom nasred stěne:
„Věčna slava pěvcu
Ilirie oživljene!“

107.

Tu leži raj jedan
pod strěhom Triglava,
Kog drži kô děte
u naručju Sava,

I čim ga kao mati
milo gleda i ljulja,
Zabavlja ga pěnjem
vilah i slavulja!

108.

Usred toga raja
nač ćeš nje zrcalo
Cvětjem ohvatjeno —
nač jezero malo:

Kod jezera toga
duše golubinje
Dvě Slovenke divne
Vile jezerkinje.

109.

Kad na Gjurgjev danak
na vodu urane,
Te od zapada větrić
na jezero dahne:

Metni na talase
južnih stranah cvětje,
Koje tu nerodi
onda još prolětje.

110.

Talasi će odanj
věnce, kite svići,
A na brěg skaćući
tihan šapat iti:

Evo seke uzdar
od vašega druga,
Što stoji daleko
na krajini juga.

111.

Slavan si, Triglave,
care groma i trěska!
Na glavi tri krune
od divnog ti blěska.

Kruna sunčnog zlata,
kruna srebra sněžnog,
I dar Vilah — kruna
od nevehna něžnog.

112.

Slavan si ti s toga
i s tvoe hćerce Save,
Al si kamo slavnii
s krasnih hćerih Slave, —

Hćerih, što se šetju
po zelen-dolina'
Kan ovce pod okom
starog čobanina.

113.

Krasna je Gorenka,
kad kućom upravlja;
Krasna, u kolčevci
kad čedo uspavlja;

Krasna kraj vatre
i kraj kolovrata,
Krasnija i dražja
od srebra i zlata.

114.

Krasna je Gorenka
na stanu planinskom,
Gorske Vile pësmom
kad budi slovinskom ;

Krasna kad na polju
lëti srpom vlada,
Il pojuć kad rani
na vodicu mlada.

115.

Krasna je Gorenka,
kad se raju kretje,
Krasna u bëlini
u erkvu kad šetje ;

Krasna kada šuti,
il šaptje il sbori
Kô angjeo u nebu
kô Vila u gori.

116.

Čije god, Gorenke,
oko vas vidilo,
Njemu se deveto
nebo otvorilo:

I ja kad pomislim
na čas tolkih dika',
Srđce mi uzigra
kano trepetljika.

117.

Idi čedo duše,
pěsmo tankokrila!
Dalje gđě na nebu
sjaje zvězda mila.

Pod tom zvězdom stoji
grob mladog pastira,
A na grobu truhne
ostavljena lira.

118.

Na grob metni věnac
od cvětja lipova,
Na svaki napiši
list evo ta slova:

„Tko se i jedan danak
čist borio za Slavu,
Tomu neće nikad
minut věnac glavu.“

119.

A taj věnac nesi
na grob širok lakat,
Gdě ćeš nać u dolu
slavsku Vilu plakat.

Jer tu leže kosti
silnoga orline,
Što j' zakrilio letom
sve slavske krajine.

120.

Žarko dan svaniva,
krvcom trava rosi,
Strašan grom topovah
nebo, zemlju trosi.

Eto, bratjo, ide
kći nebeskog roda,
Vratjajuć se s neba
na zemlju — sloboda.

121.

Zlatnim mačem misli
duh skrši veruge,
Te dopre slobodan
i u naše luge.

Kô što pčele iza sna
probudi glas Vesne,
I u naših luzih
svaki um uzkresne.

122.

Veselo izlete
na dvor kô metulji
I udare glasom
sladkim kô slavulji.

I doli i gore
zamnêše od veselja,
I srdea i duše
stravi divna želja.

123.

Nada sve se uzdignu
s krilma velikanskim
Pod nebo naš orô
s klikom proročanskim.

Al do malo opet
studen sêver duhnu,
Te razprši ticaš
slutnju slasti punu.

124.

Kano pokoljenje
grešno Izraila
Do dušice pustoš
iztrěbi nemila :

Tako mu izumroše
il dušom il tělom
Druzi, nadajúc se
željno danku bělom.

125.

Samo ti preosta
drugog věka dube!
Ti moj Mioville,
běli naš golube!

Te kô Aron gledaš
sad tvoj narod směli,
Gdě pustoš ostaviv
u Kanaan se děli.

126.

Kano ptica , gnjezdo
kôj zavio sněg ljuti ,
Pokraj gnjezda sědeć
razeviljena šuti :

Tako i ginu prorok ,
pěsňik uzajmnosti ,
Dok mu u grob nepanu
I nada i kosti .

127.

Al opet ukloni
jug na nebu bure ,
Zaigraše srdeca
kô žice tambure .

Na nebu slovinskom
sto zvězdah zablista ,
Sto slavuljah pěvnu
čim gora zalista .

128.

Nu kad jednom planu
osvĕštjenja zublja
I zahrĕže Gjurgjev
zelenko kô trublja :

Tad ěe se razigrat
svaka duša troma ,
Kan bezkrajno nebo
od silnoga groma.

129.

Ej ustat ěe Marko ,
kad dodje ta doba,
I Matjaš sa svojim'
vojaci iz groba ;

Sveti mač u ruci
ić od roda k rodu ,
Noseć u krilu staru
věru i slobodu.

130.

Nu pazite dobro ,
bratjo , na taj danak,
Da Vas nezateče
kano smrtni sanak ;

Sakupljajte ulje
za svoje svētilnice ,
Jer će ga predhodit
tri dana od tnice.

131.

Mraz metulja, pčelu
Na polju zadavi ,
Prvim blēskom sunca
što svoj ulj ostavi.

Nebudite pamet
od pčele, metulja,
Koe svak blēsk izmami
I u smrt zaljulja.

132.

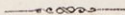
Nije svaka iskra
sunca žar veseli,
Nije svaka světlost
već i danak běli.

Neg kad će se suncem
raztopit dno groba,
Znajte, da j' prolětje! —
onda da je doba.

133.

Nu nête čekajuć
duhom klonut, bratjo,
Kad Vam se nebude
dan bez mukah vratjô;

Jer prvo neg sunce
izteče — jest zima,
Prvo — neg dolazi
Vesna — bure ima.

IV.

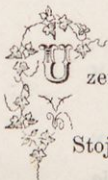
DJULABIJE.

God. 1841.

1.

U zemlji slovinskoj ,
što se zvaše savska,
Stoji jedno brdo ,
na njem crkva slavska,

A izpred te crkve
do tri lipe stoje ,
Kô tri slavske sestre
izpred kuće svoje.

2.

Krasna su ta, brate,
drveta u prolětje,
Kad ih zelen-lištje
kiti i miris-cvětje,

Gdě pružaju granah
ramena široka,
Kraj blagosljiavljaúć
bi reć tri proroka.

3.

Na krasno to brdo
za doba prolětne
Biahu svagdašnjje
pod veće mi šetnje.

Kô rodjene sestre
ja te lipje grli',
A crkvi se klanjah
kô majci sin vrli.

4.

Biaše měsec lipě ,
što mu kumovaše ,
I u krstni kolač
svoje ime daše, —

Kad ti jednom dodjoh
pře sunčanog pada
I pred krovac sednem
mirisa i hlada.

5.

Krasna ti je večer ,
nebo bez oblašca ,
Zapad tek nadahnut
kô stidom sunašca :

Izpred crkve zuje
komarci i mušice ,
Svoje igrajući
kolo jatovice.

6.

Sve ostalo biaše
někjak mirno i němo,
Već je isti větrić
na ružah zadržmô,

Te si mogô čuti
baš i istog crva,
Kako zubi toči
utrobinu drva.

7.

Al u to nad glavom
kliče drobna ptica
Tužno i žalostno
kô ista kukavica:

S tuge stane padat
s lipah zdravo cvětje,
Tu i meni s muke
srdce zatrepetje.

8.

Evo na zapadu
nebo plamti u žaru,
Naličnom na škrlet
i zlatom protkanu ;

I tu se ukaza
čudesno vidělo —
Ženski lik oděven
u ruho prebělo.

9.

Věnac ružmarina
čelo mu obavi,
Nad čelo se zvězda
živa mu postavi;

U ľevoj mu ruci
zlatan krst počiva,
Desnom na nebeska
vrata pokaziva.

10.

Još na mene oči
milotom okrenu,
Još se mukotrpno
ustama nasměhnu :

U to se otvore
ta nebeska vrata,
Pa mi oči oteše
silnim žarom zlata.

11.

Kad se opet razabrah
i podignuh oči,
Vás je západ bělan
nalik mramor-ploči.

Neima traga suncu
ni ženskome liku,
Neima glasa zuji
ni ptičinu kliku.

12.

Sve izčeze kô jutrom
    snovidjenje živo,
I ja bisam sudio,
    da sam samo snivô ;

Al mi stoje četir
    svédoka — viděla —
Te tri cvětne lipe
    i ta crkva běla.

13.

Vikači , pisači
    inostranih stolah !
Guske teutonskih
    tridest kapitolah.

Zašto kreketjete
    kô u barah žabe ?
Zašto i buncate
    kô pijane babe ?

14.

U zao čas vam jadi ,
i groze i vika!
Pusta vaša taštog
mudrovanja dika!

On, što se za vjeko
i narode stara,
Neslušaj laj pasah,
nit krič novinara'.

15.

Što bacate na nas
strjelje pune hrdje,
Odbit će se na vas
oštrije i tvrdje ;

I svak lanac o vrat
što kujete nama ;
Pretvorit se u ključ
do slobode hrama.

16.

Tko hoće slabieg
svog brata da sudi,
Pada pod sud božji
i neba trës hudi;

Tko hoće pod jaram
bratu vrat da metne,
Neće vëk slobodi
gledat dane cvëtne.

17.

Svi narodi bratja,
svi su božja čeda,
Na njih jedno nebo
i jedan Bog gleda;

I kô jedno sunce
nad svimi izhodi,
I jedno stoj, vladaj
pravo nad narodi!

18.

Zato vi těrajte
iz glave još za dne
Od gospodovanja
vuke uvěk gladne!

Koljite u srdcu
zmije od osvete,
Věk za krvcom hlepteć
gdě gnězde proklete!

19.

Pa se mi slagajmo
kô ruže u věncu;
Brat budi Vlah Němcu,
a Němac Slovencu;

A Bog će se smilit,
nić opet sloboda,
Nad nami izteći
sunce bez zahoda.

IZJASNENJA.

U jiných vzdělaných národů n. p. Anglů, Francouzů, byly by ovšem takovéto výklady zbytečné, a bohdá že někdy i u našich potomků budou. Ale v našem národu, jak nyní jest, potřebné jsou, ne toliko pro pospolité ale i pro učenější čtenáře. Při našem zajisté vychovávání jak domácím tak školském neučíme se ani slavským dějinám a starostinám, ani slavskému bájesloví, ani slavskému zeměpisu, ani slavské mluvnici a řeči, tak že není divu, jestli náš národ sobě samému cele cizý jest, jsa co do národní vzdělanosti jen samému sobě a náhodě zanechán. Proto v našem národu musí býti básníř spolu vykladačem, chceli rozumen býti.

KOLLÁR, v předmluvě k Slávy dceře.

Ja sam ovdě samo one rěči i imena tumačio, za koja sam znao ili mněvao, da našoj domorodnoj mladeži iz rěčnikah poznata nisu. Gledeć tih primetakah držao sam se potrebne kratkoće; jerbo da sam tumačenja razvodio, ili se za potrebcinu onih glavah starao, koje se nisu još nikako čitanjem ilirskih knjigah mućile, t. j. da sam čitav rěčnik napisao, narasla bi bila od knjižice knjižurina, a cěna po dvo-i trostručno naskočila, što nebi (mislim) gg. predplatnikom ugodno bilo. Molim dakle slav. gg. štioce, neka izvole, ako im gděkoja nepoznata i netumaćena rěč naprvo dodje, u Vukovom ili Stulievom rěčniku potražiti, gdě će se zaista ili u jednom ili u drugom š njome sastati. U primetcih imade několiko inoslavjanskih navodakah (Citaten), bez da sam ih preveo na naše ilirsko? To je opet izostalo radi štednosti, znadući da se razboritije glave naše mladeži sva slavjanska narećja uće. Svaki, koji se je u viših kruzih filologije tek po koliko razgledao, uvidit će nedostatnost ućenja jednog

pojediniog slavjanskog narečja. Nijedan Slavjan nemože podpunog znanja svojega domaćega prirodjenoga steći, nijedan u svom narodnom vrstnik-filosof biti, koji se neuči i bistrim okom nepazi takojer ustroj ostalih narečjah srodnih. Osobito se to ište od mladih pisaocah, za da neposrtaju, ili da nepišu danas ovako sutra onako, neznadući razloga za svoje postupanje. Takovi ljudi priliče mladim ptičicam, koje prvi put izlete, te neznadu, bi li na ovu ili na onu granu sěle. — Svrhom molim slavnu gg. štioce, neka sedam do osam pogrešakah tiska, što ih u knjizi ima, blagovoljno izpričati izvole. Moje oči od velike bolesti oslabljene, nesluže jošte točno, i tako mi je po gděkoje promaklo proti volji i pomnji mojoj. —

U Z a g r e b u na dan sv. Petra i Pavla 1840.

St. V.

Primetci.

R a z l o g.

Str. 3. Božić strělonosni....

Leljo, Božić ljubavi (grčki Ἔρως, lat. Amor) slikuje se u prilici lěpa, vesela mladića s tulcem strělami napunjenim na plecima, i s lûkom u ruci. Ime Leljo je već u nas iz pameti izbrisano; i samo kao odglasak (refrain) se jošte nalazi u gděkojoj narodnoj ženskoj pěsni (Gled. Vukove Srbske nar. pěsni, dio I.).

Br. 1. Oj! i dva svata i dva uprosnika — le Leljo le! itd.

51. Kralju světli kralju!

Kralju světli kralju — Leljo! itd.

164. Nevehn nevehne le — za goricom — lele Leljo le! itd.

Str. 3. Što u ruci gusle nosiš....

Uz gusle se pjevaju samo junačke pěsme, kao uz tamburu samo ljubezne — ženske. Nu sada nitko više negudi izvan slěpacah, al u tamburu udarat umije skoro svako momće. Po Ugarskoj i Hrvatskoj pjevaju po sajmih prosjaci iz hegede (něm. gusle) kojekakve pobožne pěsme, ma i ono dosta hrdjavo.

Str. 3. Pojuć ustma, koje Vila....

Vile su na polak bajoslovne děvice, koje po gorah pěvanjem dan traju. Vuk o njih ovako govori: „Vile žive po velikim planinama i po kamenjacima okó vodah. Vila je svaka mlada lěpa, u bělu tanku haljinu obučena, i dugačke niz ledja razpuštene kose. Vile nikom neće zla učiniti, dokle jih tko neuvrědi (nagazivši na njihovo kolo, večeru ili drugčije kako), a kad jih tko

uvrědi, onda ga različno nakaze: ustrěle ga u nogu ili u ruku; u oboje noge ili u oboje ruke, ili u srce te odmah umre.“ (Vukov řečnik str. 70.) Na Vile se věruje po čitavoj Iliriji, samo s tom razlikom, da su u gornjoj izvan medje, uz Medjimurje, gdě se takojer Vile nazivlju, pod imenom Morske deklice (sравnaj Omerove Sirene) poznate, pa se o njih pripověda ono isto, što o Vilah. Sirote Vile su u praznověrnom sredověku, hoćeš nećeš, morale postati věštice, jerbo su věšte bile u lěčenju ranah. A najposlě su od naših pěsnikah primile dostojanstvo i dio Muzah, te se i sada pozivaju kao Muze na pomoc. Vile nazivlju u Československom Bielé panie, a řeč Vily znači kod njih duše onih zaručnicah, koje medju zrukami i věnčanjem umru, te poslě smrti ob noć trtajući (bludeći po okolu) tužno pěvaju. Puk pripověda, da s momci, kojih zagledaju, toli dugo plešu, dok (on mrtvi nica nepanu (Kollár zpiewanky djl I. str. 412. i Sравnaj s řečju i bitjem Vila něm. Elfe.

Str. 4. Ko fenič se pretvara...

Fenič je bajoslovna ptica, koja se sama, kad već ostari, na oganj stavi, te sprživši opet omladjena iz pepela uzleti.

Str. 4. Baci, brajko, gusle k bîsu...

Běs odgovara sasvim grěkomu: δαίμων. Ova řeč se upotrebljava najviše, kad tko koga hoće da iz šale prokune, te da mu kaže: Ajde do běsa! ili kao što se kod nas kod kuće kaže: Běs te naj vzemi!

Str. 5. Od Bogovah tebi slata...

Olymp je visoka, bezoblačna i bezsněžna, věčno vedra i jasna (Omir. Odyseja knj. VI. 40—46) gora medju Thessalijom (sad. Livadijom) i Maćedonijom, gdě polag mněnja starodavnih Grkah njihovi Bogovi stojahu, ambroziju blagujući i nektar pijujući iz golotnih i alemnih čašah.

Djulabije I.

Br. 11. Lado, Leljo, Lado.

I Lada (slav. Božica ljubavi i zarukah) već je kao i sin njezin Leljo kod nas sasvim zaboravljena: tek u ženskih pjesmah služi reč Lada kao odglasak. Gledaj Vukove srbske nar. pjesme knj. I.

Br. 99. Gjuragj kosi po brdju — Lado le mile!

114. Snnce mi se krajem vije — Lado le mile!

120. Gledah momu od malhena — Lado! Lado!

Kod Dubrovčanah znači Lada lěpu i plemenitu gospoju. Čubranović u svojoj Jegjupei pěva:

Tim Jegjupei davši viru,

Rec' ovako, komu s' rada

Biti ljubi ali lada

Da t' sam došad reče: Umiru.

Hrvati (Bezjaci) okó Kupe poju još dan danas od Duhovah do sv. Ivana krst.

Pomoz' Bože našem dvoru —

Hoj Lado, lěpi hlad!

Našem dvoru gospodskomu —

Hoj Lado, lěpi hlad! itd.

Ovi isti odglasci nalaze se i kod Malorusah. Gledaj: Waclaw z Oleska, piesni polskie iruskie ludu galicyjskiego str. 53. Korovodnaja.

„A my proso siejali: Oj Did i Lado!“

„A my proso vytopčem: Oj Did i Lado!“

„Da čiem že vam vytopčać: Oj Did i Lado!“

„A my konej vypustim: Oj Did i Lado!“

„A my konej perejmem: Oj Did i Lado!“

„A čiem že vam perejmać: Oj Did i Lado!“

„A šelkovym navodom: Oj Did i Lado!“

„A my konej vykupim: Oj Did i Lado!“

„Da čiem že vam vykupić: Oj Did i Lado!“

„A my dadem dievicu: Oj Did i Lado!“

Još u naše vrěme se u Ukrajini polag Bohdana Zaleskog znade za stanovitog mužkog Boga: Lado.

Od Lade, čini se, da je postala skrivljena reč

Lojda, koja polag Palkovičeva rečnika (slovačkog) znači „eine freche unordentlich gekleidete Dirne.“ U

Poljskom znači polag Lindevog řečníka „Lajda einen Lumpenkerl“ a „Lajdaczka ein liederliches Weib.“ Spominjam se jošte, gdje je moja pokojna mati običavala mladoj sestri kazati, kad je u jutro bilo što na oděci u neredu. „Nebodi mi tak lajdrava!“ Čuo sam također višeputah od čeljadi řeč lajdra u onom istom smislu upotrěbljenu u kojoj Slovačka Lojda i Poljska Lajdaczka.

Br. 15. Odysej je drugom
zavoštio uši,
Da mu od Širene se
n'jedno nezabuši.

Odysej, Laertić, kralj Ithački, zaměřivši se někohož božici Olymposkoj, bludio je posle razorenja Troje po morskoj pučini, nemogući pogodit put Ithake (sadašnjeg Theaki). Prodje i mimo otoka Sirenskog. Širene bijahu žene lépe, te sědjahu, vilovitim glasom pěvajući, na zelenojoj livadi okružene od kostih onih nesretnikah, koje čarom svojeg pěnja primamiše. Odysej zaglednuvši řečeni otok, odmah voskom, slědujući savět věštice Kyrke, zalěpi drugom svojim uši, sebe istog dade moćnim užetom za katarku broda privezati. Širene vidivši njega, počese neodoljivim načinom pěvati. Odyseju umira srce od miline glasa; ali budući privezan nemože slědit nukanja srea, a druzi neslušahu, budući im uši zalěpljene, i tako zdrave iznesoše glave. (Omír Odyss. XII. v. 38—54, 173—200.)

Br. 16. Od njih bi se smeli
i Diogeni i Kato.

Diogen, poznati kynik i nemarica gledě svilh shodnostih i pristojnostih ovoga světa. Kako se š njim sastade i porazgovara Alexander Veliki, kralj Maćedonski, mora mladim mojom štioćem iz škole poznato biti, zašto ću i ja ovaj razgovor da mimoidem. — Kato Rimljanin s prezimenom Utičanski, stoik i strog republikanac, bio je veliki neprijatelj ženskog spola i taštinah ovoga světa, a još veći Julija Caesara.

Br. 29. Jabuku crvenu,
kitu ružmarina.

Kad se komu jabuka prikazuje, znači ovaj dar, da prikaznik ljubi onu osobu, kojoj daruje. A prikazanje kite ružmarina znaменуje, da se darovnik hoće vjenčati š njom.

Br. 33. U njih se stvoriše
Djulabije ove.

Mnozi od gospode domorodacah pitali su me već: Što znaменуje reč „Djulabije?“ Istina, da korenika ove reči nestoji na našoj, nego na Turskoj zemlji. Djul (ili kako Njerci, Englezi i Francezi pišu Giul) znači na Turskom jeziku ružu. A Djulabije je jedna vrst od sladkih, blagomirisnih jabukah, koje su kao ruže crvene, njem. Rosenäpfel*). U gornjoj i u srednjoj Iliriji za tu reč kao i za voće nitko nezna, ali žive u donjih stranah. (Gled. Vukov rečnik str. 161.)

Br. 33. Nebi P se prignula
Atalanta moja.

Atalanta kéerca Schinea (Σχοινέου) kralja Tivan-skog, jednako poradi svoje divne lepote kao i brzocé u trčanju slavna, voljaše se samo za onog udati, koji bi nju pridobio, natécajuć se š njom na trčnom mejdanu. Mnozi grčki junaci zametnuše svoju sreću, ali (žalostna jim majka!) svikolici budu pretečeni i smaknuti. Nakon toga javi se Hippomen Megarević, koji nju pridobi na slédeći način. Od Afrodite

*) Njemačko ovo ime je mnoge domorodce, koji takodjer sadašnje Bočke krasne liste štiju, zavelo, da su nekakvu takovu srodnost medju mojimi Djulabijami (Rosenäpfel) i Saphirovimi Wilde Rosen našli. Ja mogu iskreno kazati, da nikada nisam prijatelj Saphirove Muse bio. Ako je ikoji njemački pjevalac upliv na moju Vilu imao (što kod nekójih komadah I. razdělka netajim), to su zaisto morali biti: Göthe, Uhland, Chamisso, Platen, Rückert, Grün, Lenau, koje sam još godišta 1833. i 1834. pomno čitao. Bistri sudac će nestrano suditi, pa naći, da moje Djulabije to jest Rosenäpfel s Wilden Rosen nikakve druge srodnosti neimaju, nego da u krstnom imenu od obojuh sudara reč Rosen. Mimo toga porodni list mojih pitomih Ružah kaže, da su starije od Šaphirovih divljih.

Sic!

(grčke Božice ljubavi), kojoj se već ova děklica davno s rogobornosti svoje zaměřila bijaše, steče taj mladić tri zlatne jabuke, koje izpred nje trčec jednu po jednu na put baci. Atalanta prignuvši se, da pokupi jabuke, zakasni, te predobivena hitroštju Hippomena morade se š njime věnčati dati.

Br. 36. Istim svetim slovom
usta nakitio....

Jedan sveti otac papa, Joan VIII., proglasio je bio tri jezika za sveta, t. j. na kojih se smije sv. misa ili liturgija čitati. Ta tri jezika jesu: grčki, latinski i slavjanski. Čitaj: Dobneri An. III. str. 190. Bulla Joannis VIII. ad Sviatopolkuma. 880.

Br. 39. Jakov dodje žedan
k studencu vodice...

Čitaj: Andrije Kačića, Korabljice str. 29. (U Mletcih 1782.)

Br. 60. Što iz njih pogledom
crni nalip piti?

Nalip (belladonna Lin.) jest bilje, koje čověku srednjeg stasa do jedne měre do pojasa uzraste. Imade crno, gladko i světlo voće od prilike lěpe děvojačke zěnice. Ali lěpo ovo voće drži u sebi silan otrov, od kojeg svaka životinja, kako ga okusi, odmah umre. Takova bilja baš sa zrelim voćem vidio sam u gorah Samoborskih, gđe ga puno ima.

Br. 67. Sjajne tri carice
u Petrovu dvoru.

Petrov dvor zove se u gornjoj Iliriji jedna hrpa od zvězdah, koje su u okrug u priliku dvorišta ili avlije sastavljene. Može se po lěti već oko deset satih na nebu viditi, a po zimi odmah kako se smrkne.

Br. 68 Da materi Slavi
nebude s prevarah
Od ljubljene děce
jadnih Leandarah.

Leandar mladić, poradi svoje romantičke ljubavi slavoglasan, plivao je svaku noću, budući u Abydu, preko Helesponta k svojoj ljubici Heri, koja mu je u Sesti prebivajući na svoju kulu svētionicu izstavljala, za da put do nje pogodi. Ali jedanput za burna vremena ona zaboravivši oběsit mu lampu, bude od Bogovah nakažena. Njezin bo ljubovnik plivajući a nevideći svētionice, bi od valovah nadvladan, pa se utopi. O toj ljubavi izpisao je grčki pėšnik Musej čitav mali epos, koji se je još do naših vremenah sačuvao.

Br. 70. Što put Eldorada
krenuo bi mu jedra,

Eldorado je zlatonosan vrh od planinah „Cordilleras,“ koje se posred čitave južne Amerike protežu. — U 16. i 17. vėku mnogi su španjolski i družih narodah skitaoci tražili po Americi nekakav Eldorado, krajinu, gdje polag pripovėsti mėsto pėska i kamenja imade samo čisto zlato. Nu badava! — Eldorado je španj. rėč, i znači pokrajinu zlatonosnu.

Br. 86. Gdė vētrić žuberi
još o Delianki.

T. j. Italija. Delianka (dėva iz otoka Delos rodjena) bijaše ono krasno bitje, koje je mili latinski pėšnik Tibul u svojih elegijah proslavljao.

Br. 87. Slėdio na obale
ćercu Alkinoja....

T. j. Grėka. Alkinoj (Ἀλκίνοος) bio je kralj od Feakah, koji obitavahu na Scherii, na jednom od sadašnjih jonskih otokah. On je imao jedan čudno lėp vrtalj, kojeg Omir opisuje, i jednu još lėpšu kćercu Navsikau (Omir Odyss. VI. v. 17). Omir nju predstavlja takojer kao izgled domačnosti (Häuslichkeit). Ona ide sa drugaricami na vodu, vozeć mazgami, koje ona sama tėra, rublje na obale morske, te tamo pomno pere, dok njezina mati Areta kod kuće vatru loži i prede. (λέπτ' ἡλάκατα στρωφῶσα). Gledaj: Omira Odysseje čitavu VI. knjigu). — Poslė toga dodju Feaci kod Grkah na zao glas od nemarnih, lakomih i ždrljivih ljudih.

Br. 87. Gdě vladaše Troja.

Troja bijaše stolica države istog porekla u sadašnjoj Natoliji, najsilnija i najuzmožnija za svoje vrěme od čitave Azije. Nu nesretna posle desetogodišnjega obsědnutja bude pobědjena i razorena od Grkah, kojih gnjev na se povuče ugrabljenjem lěpe Jelene, žene kralja Menelaa, radi česa on čitavu Grčku proti njoj dignu na rat.

Br. 88. Gdě gatahu sfinge...

Sfinge u Egjiptu stražalice hramah, tajnosti naravi, bijahu od glave do pojasa ženske prilike a od pojasa lavice, te nošahu kao děvojke tanahnom koprenom glave pokrivena. Kadkada predstavljahu se takodjer kao kip plodovitosti s dojkmami. Jednoč dodje nekakva sfinga tja u Grčku u Tivansko, te tamo predloži saboru zagonetku, pa svaki dan čověka poždre, dok nebude zagonetka razrěšena. Budući da nje nitko nemogaše raztumačiti, načini Tivancem mnogu štetu, porad česa se čitav grad razplače i razevili, Bogovom žrtve paleć i moleć za spasenje. Nakon toga dodje nesretni Orest, koji zagonetku razrěšivši Tivu izbavi. A sfinga se od stida s jedne klisure u more ustrmoglavila. Prilikah od sfingah iz kamena izsěćenih naći češ još dan danas u Jegjuptu, nu one su već do preko pojasa pěskom zasute.

Br. 88. Gdě je Memnon slavio *)...

Memnon čověk bi poradi pogreške u zlatan stup pretvoren, i osudjen da svako jutro, kako ga sunce ograne, milim glasom zamni (zazveći).

Br. 88. Gdě u sveta pisma
mumie su povite....

Stari Jegjupćani prije dvě tisuće i više godinah običavahu svoje mrtvace dragocěnimi mastmi mazati, u platno povijati, ter dobro u rake zatvarati. Ove masti imadijahu takovu moć, da trup nije opuznuo,

*) U pěsmah je na ovom městu pogrešno natiskano : gđe se Memnon slavio. Izdav.

već se tako usušio, da je uništenju od više nego dvadeset čitavih vjekovah odoljeti moglo. Takove trupove mi sada nazivljemo mumije.

— Sveta pisma t. j. hieroglyfi (od grč. ἱερός sveti, γλυφεῖν dlětvati, bilěžiti) obrazna su pismena (Bilderschrift) po obeliscih i škrinjah od mumijah naměštena, kojih još ratumaćio nitko nije izvan Franceza Champolliona i nekakvog Němca, za koga ime se više nespominjem. Tog ja ipak nevěrujem. Ja bo napinjanje, ključ do čitanja hieroglifah naći scěnim za udaranje glavom o stěnu, budući da nitko glavnog i neobhodno potrebitog ključa t. j. znanja starojegjupatskoga jezika neima, koje je pod gustu koprenu hieroglifah sakriveno.

Dvě dobro saćuvane mumije imade u Gradcu u novčanom predělu Joaneuma: jedna u lěpoj hieroglifami narešenoj škrinji, a druga u platno povijena.

Br. 89. Gdě věk povětarce
amberom se poji.

Naime iztočne azijatske strane kao Agjam, Kašmir, Indija i pobliznji izza nje otoci.

Br. 89. Gdě iz svetih poju
rajske ptice gajah...

Rajske ptice, pověstne šarenokrile živinice, koje (štono kažu) u južno-iztočnih stranah živu neizměрно ugodno pěvajući, tako da kao grčke Sirene sve začaraju, što u okružje njihovog glasa dodje. Rusi imadu lěpu narodnu pričicu o kaludjeru i rajskoj tici, koju gg. štioecm priobćavam. — „Stanoviti kalugjer izide iz manastira sabirat smokavah za bratski stó. Došavši usred luga začu na jedanput pěnje nećuvene miline i vilovitosti. On sluša — sluša opajajuć srce, te se nakon sasvim u blažene misli zamisli. Osvěstivši se, ide natrag u manastir. Ali eto ti čuda golemoga! Manastir nov, — sobice druge, — bratja druga, koji ga s udivljenjem gledahu. On jih pita, kako se tolika proměmba za tako kratko vrěme sbiti mogla? Nu oni ga nepoznadoše, nerazumiše, te ga odvedoše archimandritu manastirskomu. Archimandrit ga izpitkuje: Tko

je? Nu pripovědavši mu kalugjer svoju sgodu, zamisli se archimandrit, te mu za tím kaže: Sětjam se, što sam u lětopisih naših ěitao o bratu, koji se iziřavši iz manastira u lug povratio nije; nu ovomu imade veĉ tisucĉ godinah. Kaludjer zablědi i izkliknuvši: „Ja sam ěuo rajsku ticu!“ te htějuĉi pripovědat sladost toga pěnja, mrtav na tla pade. (Heims, livre de lecture Russe. str. 22. Rajskaja ptiĉka.)

Br. 92. Ona i Penelopa. —
kruna slavnih žena'.

Penelopa, žena Odyssejeva, koja njegov povratk dvadeset godinah věrno priĉekivaše, bijaše polag Omira lěpa (Ἀρτέμιδι ἰκέλη, ἧδε χρυσῆ Ἀφροδίτη) razborita (περίφρων, ἐχέφρων) i puna domácĉih krěpostih.

Br. 111. Kô da mi j' veĉ poĉi
preko Acherona.

Acheron je rěka, koja polag poĉtiĉkog mněnja Grkah njihov Elysej opařuje. Tamo stoji starac Charon, koji duře za platju od novĉića na drugi kraj prevozi.

Br. 112. Pune Vesne darov.....

Takojer Vesna (Bořica prolětja) veĉ je kod nas juřnih Slavjanah zaboravljena; nu řive joř u sěverne naše bratje Rusah, gĉĉ se prolětje vesna, i Poljakah, gĉĉ se wiosna zove.

Djulabije II.

Br. 7. Al zařto uzniknu
samo ti, nevehne....

Nevehn cvět nazvan po něm. Ringelblume (calendula officinalis. Lin.)

Br. 22. Te s Vas tuři junak
kô stravljena Psycha.

O Psychi (grčkoj duši) i Erotu ima u staroj mythologiji pověst, koju esthetici najlěpsom i najnježnijom izmedju starodavnih bajah grčikih scěne.

Psycha vidivši Erotovu cvětnu mladost, lěpotu i začarive dětčarske čudi, užeže se od njih ljubežnju, koju prama njemu věrně s dětinskom nedužnostju nošaše. ali sudbina, vladalica čověka i Bogovah, utamani i njihovu sreću. Bozi obavěštjeni od te ljubezni razstaviše jih, s česa Psychino nježno, dětinsko srce veoma tugovaše i milo narěkovaše za věrenikom svojim. — Ruski pěsnik Bogdanović upotrěbio je ovu mythu, te spisao svoju „Dušeňku“ šaljivo-satirički epos.

Br. 27. Pěvam svoju sreću
crnookim děvam....

U Gradačkom kotaru Štajerske, od Gradca prama južnomu iztoku t. j. uz lěvi brěg Mure, odtuda překo do plodovite Rabske doline, te po istoj dolini — ima kolěno ljudih, koji skoro sasvim Slovencem naliče. Takojer kroj oděće je kao na susědnem prekomurskom Slovenskom Mariberskog kotara. Osobito lěp je ženski spol. Žene i děvojke su crnooke, zdrava lica i plemenita stasa, te se mimo toga od ostalih něm. Štajerkinjah okretnostju těla i dosětljivostju duha odlikuju. Někoji drže ovo kolěno za poněmčene Slovence. Sub judice lis est. Da su u staro vrěme tuda Slovenci obitavali, nije dvojiti. To potvrđuje sila od imenah, kao: Smrěk (Murek), Sreden (Straden), Borinje (Fähring), Vrbovje (Feldbach*) te isti Gradac (Gratz). Pače čitav Štajer i velik t. j. iztočni dio od tako nazvane tada granice „Ostmark“ bile su slovenske strane. To dokazuju rěke: Lasnitz, Lessing, Andritz, Mürz (Murica), Feistritz i dr.; gore: Pak, Petschen, Semering, Kulm i drug.; města: Leoben, Ligist, Stainz, Leutschach, Doppel (Bad), Feistritz i hiljada drugih. A u Ostmarku, rěka: Traven, Widen. Beč se zove kod sěverno-zapadnih Slavenah Wiedzień (poljski) ili Viden (česki). Uspo-

*) Sraavnaj: Vrba (Felden) u Koruškoj, prva pošta iz Čelovca prama Bělaku idući.

menka dostojno je, da se još dan današnji jedna strana Beča od reke zove „auf der Wieden.“ Tu su Slovenci obitavali, dok nisu Franki došli, te iztrjebujući Obre takodjer od njih dio prognali, a dio u robstvo metnuli. Čitao sam u Gradcu jednu staru listinu, gdje se o Slovenskih robovih govori, koji u okolišu Rothenmanna (Obersteier) naseljeni bijahu. Pisalac listine opazuje, da su Rothenmann nazivali oni slovenski robovi Cerminium (vjerojatno: Crminje, od reči crmeno ili crveno, roth). Nemože se dovesti, da bi ikad Slovenci koje tuđe ime na svoj jezik preveli bili, kao što Njemci ponajviše običaju; nego oni tuđe reči skroje tako, da se njihovim ustama prilagode, dakle je Crminje, Ljubno, Bistrica, Gradec, Ljubgast, Borinje, Borovje, Vrbovje, Ivnica i dr. — starije od Rothenmann, Leoben, Feistritz, Gratz, Ligist, Fähring, Vorau, Feldbach, Eibiswald i dr.

Br. 29. Puno j' slična tvoja
mojoj majci s goda.....

Kukavica je u gornjoj Iliriji veoma cjenjena ptica. Nijedan koreniti Slovenac nebi je pod nipošto ubio; jer je kao lastavica, slavić i pastirinka (pliska) držana posvetjenom. Prišastje kukavice izčekiva u gornjoj strani naše domovine malo i veliko s velikom radostju, ona bo (kažu) donosi u svom kljunu proljetje. Starci i pogibioni bolestnici, kad se komu na slaboću tuže, kažu uzdahnuvši: „Nebóm kukovice čuo!“ t. j. neću opet dočekati proljetja. — Ali drugčije se čeni kukavica u donjoj Iliriji. Ona nerazveseli, nego razžali. „Srbliji pripovjedaju, da je kukavica bila žena, i imala brata, pa joj brat umro i ona da je za njim tako mlogo tužila i kukala, dok se nije pretvorila u pticu (jedni kažu, da se bratu dosadilo njeno kukanje i jaukanje, pa je on prokleo, te se pretvorila u pticu; a jedni opet kažu, da se Bog na nju razsrdio, što je tako mlogo tužila za bratom, koga je on bio uzeo, pa je pretvorio u pticu) za to gotovo svaka Srbkinja, kojoj je brat umro, i danas oplače, kad čuje kukavicu, gdje kuka. (Vuk. rečnik str. 350). — Kad se hoće za što

kazati, da je u neugodnom hrdjavom stanju, kaže se: To je kukavno.

Br. 33. Ti Plaču, ti krajna
slavska stražarnice...

Plač je brdo dosta visoko, koje čini u Štajeru medjaš izmed Slovenacah i Němacah. Samo jednu kuću imade onkraj vrha na putu, od Maribora prama Gradcu idući, gdje se i polag němštine slovenština trpi. Pram iztoku čine medjaš Mura, pram zapadu se proteže preko Gomilice (Gamlitz), Lučanah, Radula, Remšnika tja do preko gorah Koruških. Čudno i milo je slušati večerom, gdje se sa brdah slovenskih tihim nebom pjesni razležu, te padajući u susjedne dražestne něm. ravnice, bez odziva umiru.

Br. 34. Pod tvrdim se dubom
sruši cvětna lipa....

Posle nego su Frankovi dokončali krvavo gospodarstvo Obarsko te Slovencem svoj jaram natovarili (geld. Izjasn. Djul. II. br. 87.) počese oni i njihovi nasljednici toli tvrdo i nesnosno vladati, da se veći dio Slovenacah uzmače za Muru i planine Radul i Remšnik, gdje još i danas njihove predstraže stoje. Na kakov način? — o tom negovore lětopisci němački. Jamačno taj faktum njim na čest služiti nemože, budući da šute o njem. Pojedini Slovenci ostavši u staroj domovini, držani od svojih tvrdih gospodarah, inoplemenikah, i budući raztrešeni po gradovih i puštah (Huben) němačkih, poněmčiše se malo po malo, — tako, da nas sada samo gusta izopačena sloven. imena na nekadašnje njihovo prebivanje opominjaju (gled. Izjasn. Djul. II. br. 27)

Br. 37. Čitav dan Slovenka
pěsme bi mi pěla...

Izmedju svih Slavjankah su možda Ilirske Slovenke najstrastnije pěvalice. Neima vremena, ni posla, gdje nebi iz njezinih ustah pěsma ili barem ikoj napěv glasio kao mili glas iz drobnih ustah ptičice, koja u grmu žuberi. Tu prednost jim i inostranci

priznavaju. „Alle Wenden-Slawen ohne Ausnahme sind ein fröhliches, gesangliebendes Volk, und auch die, die schon längst mit Deutschen vermischt leben, haben diesen auszeichnenden Zug im Gegensatze gegen die deutsche Ernsthaftigkeit behalten.“ (J. C. Pfister, Geschichte der Deutschen). Polag Kollára i česke Slovenke (Slowakinen) imenu ovomu slavno odgovaraju, osobito Turčanke. (Gled. Vyklady k Slawy deče I. izd. str. 32. Slovačky zpěvem ust itd. Jedno prireče českoslov. kaže:

Kde Slovenka tam zpěv,
Kde Maďarka tam hněv.

Br. 38. Drobna žutovoljka...

Žutovoljka je malena ptičica, koja najviše kao slavulj po jarugah u mladolėsju oko vrėlah žive, i za moj ukus veoma milo pėva. Osobito je nju na veče dragò slušati. Po nėmački se zove „Rothkehlchen ili Rothkröpfchen (motacilla rubecula Lin.) Ime primila je od žutorujna perja, koje na volji (guši, Kropf) ima.

Br. 41. Dragoljub, ljubica,
vratizelja blaga....

Dragoljub je nėkakvo ljubezno bilje, koje ja niti poznam, niti drugčije imenovati znadem, a vratizelja je Lineov tenacetum. Ljubica je svakomu poznato cvětje. —

Br. 42. Kako trator lista.

Trator, latinski amarantus od grėke rėči ἀμαραντος t. j. neuvenivi. Tako bi se prilėnije mogò naš neven zvati. —

Br. 47. Cvětokitna lipo!
tebe u svoj srdi
Niti Perun žarkom
strėlom nenagrđi.

Kao što je Nėmcem dub, tako je Slavjanom lipa posvetjeno drvo, te kod njih u tolikoj cėni stoji, da neima skoro predėla (gdė oni stoje a i gdė su nėgda

stajali), da nebi po dva tri města polag nje krštena bila, ni crkve ni kuće, gdje nebi izpred njih posadjena bila ili lipa ili bor, koji prvo město iza nje zauzima. Pod lipami obiĉavahu (kao što još u Hrvatskoj biva) starešine seoske o domaćih dogovarati se poslovih. Iz lipovog drva krojiše Slavjani stupove od svojih Bogovah i svetacah, s česa ima i još danas šaljivo prireceje kod njih: Drži se kô lipov Bog t. j. drveno. A iz lika načinjahu različite drobnije stvari. Rusi prosti iz njega rade svoje boĉkore, koje „Lapti“ nazivlju. — Slovenci pripovědaju, da u lipu trěsak nikad neudari, budući da je (kažu) pod njim Bogorodica, běžeći od svojih progoniteljah, poĉivala sa ĉedom svojim. Jamaĉno je pověstica ova iz slovenskog poganstva u slav. kršĉjanstvo prešla, kao što je i mnogo drugih narodnih měnjah i basanah primljeno. (Gled. Vyklady k Slawy dceře I. izd. str. 14. Lipa, i str. 281. Slavostrom.

Perun u Slavjanah Bog groma i trěska, kadkada i Bog snage i jakosti. „Der zweite Černibog (oft nur mit diesen Namen bezeichnet) war Perkunast (sic) und wurde bei den Russen und Böhmen Perun genannt. Dieser hatte den Donner in seiner Gewalt. Es gab eine Bildsäule von ihm, die ein grimmiges Löwenhaupt mit einem Helm und auf der Brust zwölf Strahlen oder Blitze hatte. Auf der obersten derselben las man in Runenschrift: Sai idt! d. h. Hüte dich! *)

*) Uĉeni g. Strahlheim (ili koji je god něm. orakul prvi to ĉitao), baš je ovako toĉno tumaĉio, kao stanoviti něm. profesor i antikvar iz Čelovca slovenski nadpis, koji stoji na Salskom polju (jednu i pô milje izvan Čelovca proti sěvero-iztoku ležećem), naime na našoj starodavnoj stolici iz kamena, gdje se negda potvrdjivahu koruški vojvode. Tamo naime na iztoĉnoj strani stolice stoji usěĉeno, nu već od zubah bure izštetjeno: M. A. S. V. E. T. I. V. E. R. I. Němac odmah razrěši: Manlii Svetonii Veri (filia ili filius). A to ĉitanje ostade kod Němacah sveto pismo, dok nedodje naš uĉeni domorodac p. g. Urban Jarnik, koji ĉita svojim slovenskim okom naravski, kako stoji, naime: **Mā sveti vēri? město sadašnjeg: Mā sveto vēro?** po knj. ilirski: **Imade li svetu vēru?** To bijaše prvo pitanje, koje bi na kneza ravnano pri došaštju stališah od grofa Goriĉkog. Na zapadnoj strani bijaše takoder nadpis, ali sada je već tako od vihrovah izjedjen, da ja g. 1837. tamo bivši niti slova razaznati nemogoh.

In Rethra hatte er noch ein Bild, welches ihn als Greis mit strahlendem Haupte und weitem Gewand darstellte, und das in der einen Hand eine Fackel mit zwei Flammen hielt, während es sich mit der andern auf einen Stier stützte.“ (Strahlheim, Universal-Mythologie, Frankfurt 1839 str. 440) U Ruskoj, Poljskoj, i Československoj je řeč Perun jošte poznata.

Perun jošte žive u ustih Slovakah, nu bez da oni znadu, što ta řeč značiti imade, pa ju najviše upotrebljavaju, kad se kod nas kaže: Bog te ubio! te metju oni město řeči: Bog, řeč: Perun ili Parom. Gledaj Kollára Zpiewanky, djl. I. str. 407—408. „Diwno přediwno, že gedem z naystarsjeh a dáwno zmizelych Bohů Slawských w ustech Slowáků geště po dnešnj den tak žige, gako by w každém městě chrám, w každé wesnici sochu, na každém kopci ol-tář, a w každém domě kněze měl. Neuj dne, hodiny, ba téměř okamženj, kdeby sme mezi Slowáky neslyšeli opakowané slowa: Perun, Peron, Parom; anebo odtud powstale průpowědi. Kde tam ideš do Paroma? Kde si bol u Paroma? Na kýho Paroma gest ti to? Parom tě trěstal, uzal, metal, zabil! itd. I u pěsmah se kod njih připěva: Gledaj „Zpiewanky djl. I. str. 6. n. p.

Dunagu, Dunagu, za Dunagom hragu:
Žal mi ge na weky za tobou šuhagu;
Daže teba, šuhag, daže Perun trestau,
Tri roky si chođiu, a teraz si prestau.

Kruť sa, diowča, kruť sa,
Parom ti do srdca!
„Wšak sa ti dost krutjm,
„Až si hlawu zmutjm.“

Linde u svom poljskom řečniku (Tom. II. d. 2. str. 711) kaže: Piorunuięca Etna. Popędliwie piorunować i gromić. Piorun znači kod Poljakah sada gromsku strělu. Kad naši kažu: Bog te ubio! kaže Poljak na kratkom: Piorun!

Najstariji ruski lětopisac Nestor spominje u svom lětopisu Peruna: „Oleg i muže jego klanjaša sja pered

oružiem svojim i Perunom Bogom svojim.“ I dalje kaže: „I nača knjažiti Wolodomir v Kievě jedin, i postavě kumir na holmě, vně dvora teremnago Peruna drevjana, a glava jemu serebrjana, a us zolot.“ — Valjda i gornjo-ilirsko para, parasti od ove iste korenike izhodi, n. p. Ti para ti! To je parasti človyk! parasta žena (slovački: paramova žena)! Šaljivo se kaže i parteka. —

Br. 52. I ti hladne črete
pustinjače stavni.....

Čreta se zove u gornjoj Iliriji jedna ugodna jaruga, puna bistrjih vrělah, te grmovljem i mladolěsjem obraštenih brežuljakah, gdě drobne ptičice kao slavuji, žutovoljke i dr. rado stoje i svoje piliće legu.“ (Gled. Izjasn. Djul. II. br. 38.)

Br. 63. Gledaj oko sebe
u dole cvatuće:
Po njih raztrešene
lēpe běle kuće...

Od rižme br. 54.—98. slěde pěsmice, koje se samo na moj zavičaj t. j. na južnoiztočnu stranu Štajera i na zapadnu Ugarsku odnose. — Krajina izmedju Mure i Drave, koja se od Maribora i Arnuža (Ehrenhausen) prama južnomu iztoku tja do Medjimurja proteže, bude od istih izobraženih nestranih Němacah — rajem Štajerskim nazvana. Nu zaisto, čini se, kao da je majka priroda tu svoj izobilja rog do dna prosula. Zemlja bo stranom ravna, stranom brdovita, plodonosna je od svih skoro vrstih proizvodah. Imade sladka, vatrena i blagomirisna (aromatična) vina; čila, čista žitka; lěpih, brzih, plemenitih konjicah. Gospodar ovih dobarah je veseli i zdravoumni Slovenac, koji se dosta lěpa blagostanja uživlje. Najlěpših i najjačih ljudih imade na Murskom polju i poblížnjih župah sv. Jurja, Male-Nedělje i sv. Tome. A uzorne krasote, kitu ženskih glavah, naći ćeš po neděljah u crkvi Male-Nedělje sakupljene, gdě ti vilovitim glasom Svet (Sanctus) pěvaju. — U ovom dražestnom kraju imade po brdih raztrešenih kućah (što nudja ležaja

iziskuje); nu po ravninah (Murskom i Doljno-Dravskom polju) i po širjih dolinah (među sv. Tomom i Polenštakom) imade i dosta znatnih vesih (selah). Kuće grade Slovenci različito. Gorenac nestroji velikog stanja, nego kućicu sa srednjimi prozori, koju si lépo pobéli i pošara, t. j. on ju pobéli te izvana oko prozora, vratih, praga i ugalah kojekako zemljom crvenom ili modrom (više putah sve zajedno) pomaže. Kuća od Dolenca je prostranija, imade širjih i višjih prozora, te se sada već ponajviše zidje. Jošte više na gospodski način grade si kuće Poljanci. Slovenka ovih krajevah gleda na čistoću kao podlasica (mustella). Ona ti svaki skoro put nad vodom visi umivajuć si lice i ruke kao včeverica, svake godine kuću po tri, četiri puta izvana i iznutra pobéli, i (gdj je običaj) pošara. Postelje u Poljanca i drugih bogatijih Slovenacah visoke su, bële i čiste. Rublje se mënja svake nedëlje. Nu Slovenska se čistoljubnost i krasohljepnost osobito po nedëljah na vidik postavlja. Slovenka za moga dëtinstva sasvim u bëlo platno obučena, što se samo još kod sestarah u železnoj i saladskoj stolici nalazi, hodi sada u nedëlju u svili i kadifi u crkvu. A momci u svojih bëlih bregušah (gatjah) i košuljah, preko kojih je obučena lépo našivena ječerma, nose sada posve već tanahne šešire. Nu osobito pameti su dostojne kod njih cipele, koje su tako lašte, da im niti najbistriji Gradački ili Bečki petit-maitre mahnje našo nebi. — Ništanemanje narsrtaju inostrani pisaoći na njih s pogrdami, nazivajuć ih nečistimi, gnjusnimi. Nečistoća se samo nalazi u gdëkojih kućah Celjskog kotara, a tamo proizilazi iz prem velike sirotinje (sirotinja i nečistoća — dvë rođjene sestre), te na granici, gdë već Slovenac s Nëmccem sudara i obći. Na medji proti Nëmackoj imade Slovenac već nëmacke dimnice (Rauchstuben) to jest sobe, gdë se vatra loži, kuva, ruća te nikad nebëli. U njoj stoji i spava čeljad, pišti perad i hroće kadmada gdëkoje prase. Ovo isto i još crnije lice imadu kuće na nëmackoj strani Štajerske, gdë kuća ostaje, bez da ju itko bëli, dok se nesruši. — S ovog ne-

stranog (mislim) ogleda možemo zlobnim tudjim pisacem kazati s Kollárom: „Sie gleichen jenen Thieren, die nur überall Schmutz aufsuchen, um sich davon zu nähren, und desshalb auch da, wo sie sonst recht reine Strassen finden, die Nase in jeden Winkel stecken, um nur einen Kehrichthaufen zu finden,“ te ih opomenuti, i pozornih činiti na brvna (grede) njihovih očijuh, na smrad i trunad njihovih pragovah, kojega vrlo dosta imade.

Br. 66. O vi Godoměrci!
Radoslavci slavni!

Godoměrci i Radoslavci dva sela župe Malo-nedělske, koja ime svoje stekosta vjerojatno u starodavno vrme od dva župana: Godomira i Radoslava, od kojih se potomci, prebivajući u onih selih, naravno nazvaše Radoslavci i Godoměrci, pa se posle to ime pretegnu od ljudih i na prebivalište.

Br. 72. Oj Slovenke krasne!
vi morske dekllice!

Morske dekllice su u gornjoj Iliriji ona ista divna bitja, koja se zovu u srednjoj i dolnjoj strani domovine naše Vile (Gl. taj članak u Izj. k razlogu,) samo da se od njih nekaže, da su komu zlo učinile. Kod nas u gornjih stranah pripověda se, da su morske dekllice iznašle pěvanje i pěsme, te da su strážale sreću od seljanah. Slovenci ih razdělivaju na dvě vrsti: na vodene morske dekllice, koje su čuvale čistoću studenacah, vrělah, potokah i jezerah, i na poljske morske dekllice, koje su obitavale na polju, po njivah pěvajuć plějuć žito od drači. Seljani jim običavahu zděle od pitah i drugih sladkih jestvinah na razgone nositi, za prehraniti ih. Dekllice su (kažu) svagda od tih jelah blagovale. Kad sam ih zapitao: zašto sada neima više morskih dekllicah i kada su izčeznule? odgovoriše mi, da kako su izmislili biče, te počeli snoplje na kolce vršiti, izčeznuše morske dekllice, poběgnuvši u špilje i usred lugah, gdje ih malo po malo i nestane, pa š njimi i zlatno

vrěme. Polag moga mněnja je to bilo, kada su Franki podjarmili Slovence, te uveli svoje feudalne uredbe.

Br. 74. Ljubezne i krasne
vi ste běloglavke!

Slovenke, koje nestoje u varoših, nose na glavi běle marahme, peče nazvane, kojimi si na osobiti od hrvatskoga razlučujućim se načinom glave ovijaju tako, da okrugli obraz izpod njih viri, — s onim divnocnim očima, rujnobělim licama i rumenim usćina, koja sduženata s tankim uzrastom, živim dosětljivim duhom svekoliko zaćarati mora, što još ima zdravo srce i zdravu glavu.

Br. 79. Žitom ogradjena
s desne Tiva stoji....

Tiva (Θήβη) u staro doba znameniti grad u Grěkoj, kojeg osobito proslavi vitez Epaminonda i pěsник Pindar. S druge strane bijahu Tivanci po ćitavoj dosětljivoj Greciji na glasu od tupih, glupih ljudih, te se o njih koješta šaljiva pripovědaše. Nu ovdě napomenuta Tiva zove se po slovenski Vrži, ovo je ime primila od slov. rěći rž po knj. ilir. raž. Vrži t. j. u raži zove se s tog uzroka, što je taj trg od žitnih poljah (tako rekuć) ogradjen. Vrži imade velike i jake ljude, koje cesar ponajviše medju oklopnike (Kurassiere) i dragune uzima. — O Vrženćih se koješta pripověda kao o starih Tivancih, krajnskih Ribnićanih i o ćeskom Kocćrkovu; nu mimo toga je Vrže rodilo već mnoge Epaminonde i ako ne Pindare, barem Anakreonte i Kallimache, kojih dćela bi možda do neba uzvišena bila, da je Slavi jasnije sjalo sunce.

Br. 80. Kod Mure razbiše
srdeca hrabrenoga
Vraga odpadnika....

U vrěme bune Rakocijeve doskita se jedan iz medju njegovih šeregah harajući — tja do Mure, te hoće da predje, za dignuti plěn takodjer u Štajeru. Po nagovaranju i slobodjenju pr. Petka, tadašnjeg

Ljutomirskog župnika, oboružase se Ljutomirci za susrěsti neprijatelje. Petak primivši načelstvo i prikupivši k svojoj četi i momčad od poblížnjih selah, kao Noršinčane, Babinčane, Vržence i dr. izvede ih na mejdan, te tom malenom vojskom sretno vruga razbi, te od medjašah Štajerskih skoro i odtěra. — Data o toj vojsci sakupio je pr. g. J. Povoden, deficient u Ptuju, pa ih u rukopisu čuva. U Ljutomiru u věćnici (Rathhaus) imade dvě slike o tom dogodjaju; nu one što su već veoma izštetjene, buduć se nitko o njih nebrini.

Br. 81. Kod Chluma vukoše
vruća kola slavi....

Humah (Hlm, Holm Hlum, něm. Kulm, franc. comble) imade skoro kao Lipnicah u svakom slav. predělu, ili u onih krajinah, gdě něgda Slavjani obitavahu (u Štajeru najmanje tri—četiri). Nu Hum, o kojem se ovdí govor vodi, stoji u Českoj. Pri ovom se městu g. 1813. pobiše Francezi pod Vandammom s Rusi i Němci. Francezki vodja nasrnu s tolikom brzoćom i žestinom na neprijatelje, te od njih jedan oddio u jedan kotô od brda natěra, i pritisnu za uništiti ih. Poběda je već bila u šakah Francezkih. Nu! eto ti doleti kao gradovita bura preko njivah, jarugah i barah cěla jošte dragunska četa Arcivojvode Ivana iz samih gornjih Ilirah sastojeća, koji namaknuvši kacige (šišake) nad oči, hitro navalíše na Franceze, te ih golimi mačevi toli brzo sěkoše, da se oni od prem nagloga napada uznerediše, čím se opet sakupiše i složiše Němci i Rusi, te udarivši na neprijatelje potukoše ih i mejdan održaše. Gled. Brockhaus, Conversations-Lexikon članak: Kulm (Schlacht bei).

82. Oj nehari světe!
robe omamljeni!
Trikrati slovenskom
krvcom odkupljeni!

I. Bivši Džingis-kanova sila u Aziji na toliko narasla, da š njom mloge gradove ote, i mnoge narode pokori, pade mu na um, da takojer Europu pod

svoju sablju okrene. Nu izvršenje presěče nagla smrt. Ono bi poručeno njegovomu sinu Oktaju. Oktaj sědnuvši na přestolje otčevo, predade taj posao rođjaku svomu Batju. Batju udari s nebrojenom vojskom na nesložne tada knezove ruske, — predobi jednog po jednog, te ih groznimi mukami izmuči i strahovitom smrtju pomori. — Slušajmo domaće pisaoce: „Oktaj dal 300,000 vojnov Batjuu svojemu plemianniku i velel jemu pokorit sěvernyie beregi morja kaspiskago s dalnjejšími stranami. Sie predprijatije rěšilo sudbu našego otčestva. Batji dvinul užasnuju rat svoju k stolicě Jurjevoj. Tatary na puti razorili do osnovanija Pronsk, Bělgorod, Ižeslavec, ubivaja vsěh ljudej bez miloserdija, i pristupiv k Rjazane, krov lila sja pjat dnej. Knjaz, supruga, mať jeho, bojare, narod byli žertvoju ih svirěposti. Veselja sja otčajanijem i mukami ljudej, varvary Batjevy razpinali plěnnikov, ili zvjazav im ruke, strěljali v nih kak v cěl dlja zabavy; osvernjali svatiniju hramov nasiljem junyh monahinj, znamenityh žen i děvic, v prisutsvji izdyhajušěih suprugov i materej; žgli jerejev ili kroviju ih obagrjali oltari. — Batji sžeg Moskvu plěnil Vladimira, umertvil vojevodu Filippa Niaňku i vsěh žitelej od starikov do mladencev. Vojsko Batjia šlo dalěje putem Seligerskim: sela izčezali, golovy žitelej (po slovam lětopiscev) padali na zemlju kak trava skosennaja — (Karamzin Istor. T. III. str. 369). „V pervoj polovinė 13. věka ljutyje Mongoly, nazivavšije sja u togdašnjih Rossijan Tatarami, razlilis ognenoju i krovavoju rěkoju po vsej Rossii, i polzujas prevozhodstvom čisla i razděleniem sil Rossijskih pokorili vsě počti oblasti onoj do samoj Vengrii (i još preko Ugarske do Horvatske!). — Tatary razrušili počti vsě pamjatniki graždanskago blagoustrojstva, predali ognju cělyie gorody i těm iztrěbili drevnija chartii“ (Gled. Nikita Greč, Istor. literaturyross. str. 22—25). — Poslě nadvladanja Ruske prevlašťju Tatarskom narnuše dvě čete na ostalu Europu. Jedna nebrojena *)

*) U rukopisu Kralodvorskom stoji:

četa za poplěnit Němačku i Francezku provali kroz Poljsku u Moravsku, gdě ju Jaroslav Zvězdogorski na jednom brdu kod Olomuca sa svojimi hrabrimi Česi i Moravani lěpo přička, te sretno uzbi i razprši g 1241. Boj bijaše polag rukopisa Kralodvorskog izvanredno žestok i krvav**) Da nije tu Jaroslav porazio sile Mongolske, bi se věrojatno porazila stoprv na polju Chalonskom. Druga četa za prodrěti u Italiju, navali na Ugričiče, koje do mala razprši; nu kralj Bela IV. zdravu iznese glavu i uteče put Ilirije, kuda i neprijatelj slědjaše. Tu ga (na Grobničkom polju u Primorju g. 1242.) přičkaše hrabri Iliri, te poslě žestoke borbe hametom potukoše, a svoga kralja iz sramotna sužarjstva i gotove grđne smrti izbaviše. (Gled. Danicu ilirsku g. 1838. br 8. i 9.) Da nisu se sl. Hrvati toli hrabro hrali, kupao bi se u malo vrěme Milan i Rim u pepelu svojih palačah... Eto ti prvoga odkupljenja!

II. Poslě kako Turci, prešavši u Europu, zavladašči Drěnopoljem i malo za tim Carigradom g. 1453. i razorivši carstvo Srbsko g. 1389. i kraljestvo Bosansko g. 1463. sastadoše se na sěvernoj granici Bosne sa Hrvati, a u Dalmaciji sa sionimi Dalmatinci i razžeženimi uskoci Srbskimi, koji voljahu dragu domovinu ostaviti, nego li vrat u sramotni jaram turski skučiti. Tu se poče strahovita, krvava borba, bez da se Turci igdě stavno utvrditi mogoše. Danas bi (u Hrvatskoj) jedan grad njihov a sutra se opet vijahu na kulah stězi bratski složenih gornjo-i sredno-Ilirah.

„Tabor sien bi strašný kolkol chluma,
Až nedozirama daleka.“

(Jaroslav.)

**) I by boieváno dluho kruto,

— — — — —
I by klánié i porubanié,
I by lkánié i radovanié;
Krev sie valé iak bystríny dščevy.

(Jaroslav.)

I tako isto bijaše u Dalmaciji, gdje Smiljanići, Mitrovići, Jankovići i dr. sa svojimi malenimi, ali izbranimi četami strah i trepet tja u srca Turskih pokrajinah nošahu. Ova borba trajaše kroz tečaj od čitavih većovah. Srednju, gornju Iliriju i Dalmaciju neosramoti nikad turski jaram. Nu laglji i gladji bijaše put Turkom u onih pokrajinah, gdje Slavjanski duh i brabrost pade. Oni se od Biograda preko srca Ugarske harajući postaviše pod Budim, kojeg u malo vrème osvojiše, — pa za tim i tja pod bedeme Beča, kojeg počеше od svih stranah biti i jurišem na njega navaljivati. Beč od prem duga obsédnutja izmoren, bio bi se predao navérnikom, da — nezablèsnu, kao sjajna zvezda sa neba, s Kahlenberga stég Jana Sobieskoga, kralja Poljačkog, koji uvidivši zlo utaborenje od vezira, odmah na tabor udari, te svojom malenom četom njegovu nebrojenu vojsku izpod bedemah Bečkih dignu i u Ugarsku baci, gdje ju još nekoliko putah potuče. Medju plénom nebrojenim nadje se i sveti barjak Muhameda, koji se još i danas u Varšavi čuva. „Milošnik starožytności narodowych nieobjętnie widzi we Warszawie zawieszoną w farze staromiejskiej chorągiew Turecką przez Jana Sobieskiego pod wiadniem zdobytą“ (Plater grof, geogr. wschodnej części Europy 1835 str. 155). — Da se nije kralj Jan Sobieski nad Bečem kao spasonosni Dioskur javio, Beč bi klonuo pod britkom demeskinjom turskom, a Kara-Mustafa zaista proti zapadu nebi laganijih korakah činio, nego li Atila. Csaplovics u svom Gemälde von Ungarn kaže: „Johann Sobieski kämpfte als trefflicher Soldat, als ausgezeichneteter Feldherr beim Entsätze von Wien, und nach dem Falle Kara-Mustapha's in Ungarn mit siegreichem Erfolge. Oesterreich dankte ihm offenbar seine Rettung. A mi scénimo: da je Sobieski čitav zapad spasio. — Eto ti drugog odkupljenja.

III. Napoleon pokorivši čitavu već Europu (izvan Ruske, iztočnih pokrajinah Austrije, Turske, u koju još rata unio bio nije, i Englezke, koja spasenje Austrijanskoj državi zahvaliti ima) u jesen g. 1812. na jedan-

put premetnu svoj glavni konak u Varšavu, te svoje nebrojene čete put ruske granice postupati čini. Ušavši u Rusku, osvoji po dugom sl. krvi prolivanju Smolensk i Plock *), skoro za tim medju neprekidanim čarkanjem udje u dimne zidine matere Moskve. Vladaše tada strašna zima. Napoleonu već do polak ljudih poginu što pod Smolenskom i Plockom, što putem od neprestanog narstanja ruskih konjanikah. Čim je smrzavala francezka vojska u praznoj Moskvi, okrene se brzo Kutuzov prama jugu, za pograbit ga s traga, ako bi snivô postupat proti Petrogradu, ili ako bi uzmaknuo, za pregradit mu put Poljske. Napoleon uvidivši nemogućnost napredovanja, zaista uzmaknu, nu padne na povratku u Kutuzove šake, koji mu dio ljudih potuče, a dio u rieke natěra, gđe se skoro svikolici potopiše. Isti Napoleon jedva da uteče obučen u proste haljine za činit se nepoznatim. Napoleonci kažu, da Napoleon nije od Rusah, nego od prevelike zime predobljen. A stari graničarski oficiri, koji s Napoleonom u Moskvi bijahu, kažu, da je onda toliko uzhitjenje zavladao s narodom ruskim, da je svaki seljanin bio drugi Minin, svaki bojar drugi Požarski, pače svaka baba domorodkinja **). A narod, koji toliko svoju domovinu ljubi, svojom krvlju brani, neće nikad tudjeg jarma nositi. — Napoleon prikupivši usred Němačke ostale svoje čete, bacj se u Sasku, a jedan izmedju njegovih gjeneralah tja u Česku (Gled. Izjasn. Djul. II. br. 81.) Tu bi on (Napoleon) kod Nollendorfa predobljen, a kod Lipska hametom potučen od Schwarzenberga, koji austrijanskom vojskom (najviše od Slavenah sastojećom) zapovědaše (Listop. 1813). A od kobnih kockah u Ruskoj i kod Lipskog zavisaje sva buduća nesreća Napoleona u Španjolskoj, Francezkoj i Niederlandu. Da Napoleon nije u Rusku dirao, da ga nisu Slavjani kod Lipska potukli, — sě-

*) Tu je brat brata tukô: Poljak i Hrvat Rusa; jerbo su Slavjani bili, koji Smolensk i Plock oteše. Napoleon je davao svuda prednost svojim Poljakom i Hrvatom, koje je zvao: „mes braves Croates“, jurišem udariti, što — radi njihove hrabrosti, što — za svoje Franceze poštediti.

***) Vidi Danicu ilir. god. 1839. br. 8.

dio bi lasno još danas na prestolju Francezkom, a Njemačka bi bila francezka provincija. Sa svim time viču Njerci ustmeno i pismeno: „Wir haben Napoleon, den Völkertyrannen geschlagen! Wir haben die Fesseln Europa's gebrochen! Wir haben der Welt die Freiheit wieder gegeben! u. s. w. u. s. w. u. s. w. Eto ti trećega odkupljenja!

Br. 85. Do Tive Tesalja
prostire se ravna.

Thesalija (sada Livadia) pokrajina ravna, bijaše u starogrčko vrme porad svojih plemenitih konjah glasovita. Thesalija, o kojoj se ovdě govori, jest svekoliko plodovito Mursko polje, koje medju Radgonom i Ljutomirom leži, gdje se po zelenih livadah pasu lěpi, tanko- i brzonozi konjici. Oni se veoma gledaju od gospode, te skupo prodavaju za njihove konjušnice. —

Br. 86. Više glej zelenu
glavu diže brdo;
'Tamo kan vladaše
pleme svoje tvrdo.

Dva sata od Radgone prama Ljutiboru stoji na brdu crkvice „Kapela“ nazvana, gdje ima dobra vina. Ne daleko od ove crkvice imade jedna špilja, koju prosti puk nazivlje špiljom nekakvoga Atule. Naš pučki historik pr. g. A. Krempel mněva, da taj Atula nitko drugi nije, nego poznati krvopija Atila, kan *) Hunski. Ja u ovoj pěsmici poprimih njegovo mněnje, nu ne kao historik, nego kao pěsnik, pozivajući se na 9. i 10. vers Epistolae ad Pisones. Strašna děla Atilina nemogu se ovdě na široko razvoditi, budući toga prostor nedopušta. Dakle na kratko. — Atila se

*) U Gradcu u Joaneumu imade kopijah od prastarih kacigah i komadah od kopljah, od kojih originali u Beču zaostaše. Ove starine izkopane su u jednoj obćini Njegovske gradštine. Oko dolnjeg je kraja kacige jedne nekakav napis, kojeg nekogi Njerci držahu za staroetruski, drugi za Obarski (što podupire mněnje Krempelovo), opet drugi za Slovenski, izmedju kojih i rusko-poljski professor g. Kucharski, koji g. 1827. kroz Gradac putujući, one kopije razgledavši, njihov napis raztumači.

digne iz Ugarske, prigrnuvši pod silu k svojim sirovim šeregom za ojačit ih, i čete Slavjanske, — poplěni i pohara sredinu naše gornje Ilirije. Ove gornje pokrajine — kao most medju iztokom i zapadom ležeće — od provaljenja tolikih već divjih narodah azijatskih, koji se za dragocěnim plěnom hlepteći u Italiju harajući rivaše (grnuše) umorena, nemogahu jakih mu preponah staviti. On dodje pod Aglaj, te ga jurišem ote i razori. Za tim krenuo je u Bnetjansko i Milan, kojega porobi. Slovenci Bnetjani, koji od njega na otoke utekoše, sagrađiše Bnetak ili Mletke. Izza toga Atila prodre kao krvonosna rěka u Francezku (tada jošte Gallija nazvanu), gdje bi složnom vojskom Rimljanah i Frankah na Chalonskom polju g. 451. hametom potučen. Izza toga se vrati s odlomci svoje vojske na vrat na nos kući, pa za malo vrěme umre. Poslě njegove smrti razpadne se kanstvo hunsko.

Br. 87. Ja o! taljige škriplju,
u nje uhvatjene
Kô sirote cvile
Duljebinke žene....

Poslě Hunah sědne drugi vukodlak na vrat Slovincem naime Obri, pleme sirovo, takodjer kalmučko, koje ih, osobito kolěno Duljebijanacah, bez ikoje milosti mučaše i obezčestivaše. Slušajmo starca Nestora: „Obry vojevaša na Sloveny, i premučiša Duljaby sušćije Sloveny i nasilie tvorjahu ženam Duljebskim. Ašće pojehati biaše Obrinu, nedavaše vprjači ni konja ni vola, no veljaše vprjači tri ili četery, ili pjat' žen v teljegu, i povesti Obrina, i tako mučahu Duljeby“ (gl. 10.) „Inter caetera quae crudeliter, dictu quoque horrendum, in eos Slavos exercebant (Avari). unum illud nefandum cunctis antea saeculis inauditum erat scelus: quod quasi hyematuri, eorum adeuntes domicilia, uxores eorum suis assumebant socias stratis.“ (Aimonius lib. IV. cap. 9.) Od ovih i takovih opačinah svojih gospodarah razpaljen, podiže se jedan dio Slovenacah pod svojimi knezi na tlačitelje, te ih porazivši, sebe sretno izbavi. (Gledaj J. Schneller, Geschichte von Ungarn, Dresden

1829 I. str. 18.) Iza toga ponudi Slovincem po poslanicah Karlo, s prezimenom Veliki, kralj Franački, mišicu svoju, obećavajući im, da ih hoće sasvim od dosadnih Obarah osloboditi. Lahkovérni Slovinci pobunivši se, pristupiše k njegovoj vojsci, za ojačit ju. Karlo krug po krug *) jurišem osvoji, te Obre do jednoga iztrébi. Nu što učini pobožni Karlo? — Naloži město Obarskog svoj jaram Slovincem.

Br. 88. A gle izza njega...

Polag dogodovštine stojali su Magjari najprije, od kako ih svět poznade, na crnom moru. Poslě toga zvani nezvani dignuše se preko Ruske**) u staru Daciju. Dalje neka izyoli govoriti Šafařik. (Gledaj Starožit.) „Udatný Svatopluk sehnal Němce s pole, síle jeho nikdež odolati nemohoucí. Tut' chytrý Arnulf najal proti Slovanům Maďary, od l. 888 v Dacii brojící a od císařův byzantských zloradně proti Bulharům potřebované (889), Bracislava pak, oddílné kníže chorvatské, potáhnul do svého spolku. Svatopluk, obklíčiv Maďary v jakési soutěsce, byl by je zničil, kdyby ho vpád Arnulfův od západu a Bracislavův od jihu k ustoupení byl nepřinutil. Po hrozném poplenní rovné krajiny odtáhli Němci a pomocníci jejich zpátky, bez konečného přemožení a pokoření Svatopluka. Arnulf, vztekaje se zlostí, jednal s Bulhary, hledě je odvrátiti od přátelství s Moravany. V obnovené l. 893—894 vojně cíš. Arnulf nejen žádného nedosáhnul nad Moravany vítězství, ale nad to sám jedva záhuby ušel. Toto však bylo poslední léto slavného panování Svatoplukova.

*) Ovi kruzi bijahu jedna vrste od stavnih taborah, u kojih Obri gomile od plěna nagrnuše.

**) Jezik Magjarski opominje historika, da su Magjari morali dulje vremena u séveru prebivati; jerbo sve skoro řeči, koje su iz slavjanske blagajnice primili, imadu séverno (rusko-poljsko) lice n. p. Serda, gereblje, kalada, solma, galamb, péntek, sombat, lenese idr. Mi (polag moga znanja) neimamo pismenih pametnikah od česko-slovenskog narečja iz prvih kršćanskih vremenah, nu na sadašnje stanje njegovo gledeć, zaključiti možemo: da Magjari svih svojih slavjanskih řečih od Slovakah primili nisu; nego da ih već puno sa sehom u Panoniju donesoše.

Po jeho smrti (894) nastoupili vládu v rozděleném panství dva lehkomislní a svárliví synové jeho, Mojmir a Svatopluk. Čihavý Arnulf, znamenaje příhodný čas, nepominul skrze zlorádného Vichinka a chytrého Ariba rozněcovati jiskru nedůvěry mezi bratry, až u veliký plamen se rozmohla. Příměří mezi ním a Mojmiřem l. 894 zavřené stalo se jen na oko: v tichosti tím pilněji pracoval on o vyvrácení říše moravské. Trojí pak sobě k tomu cíli zvolil postředeck: domácí vojnu mezi bratry, odtržení Čech od Moravy a Pannonie. Ve válce mezi Svatoplukovici vypuklé chopil se Arnulf l. 898 strany Svatopluka, již od Mojmira přemoženého, a třikráte zemi moravskou skrze Liutpolda a Ariba hrozně popleniti dal (898—899.) V této vojně Pannonie sice ztracena, jejížto správu a obranu Arnulf již l. 892, dříve konečného jí opanování, područníkovi svému Bracislavovi byl poručil; však nicméně Svatopluk k ustoupení do Němec od Mojmira přinucen. A však tím vším brána Maďarům ke skáze Slovanstva jednou otevřená nebyla více zamčena. Tito zajisté, usadivše se v Potisí a zmocnivše se šťastnými výpravami na východ, jih i západ, obořili se, po několikerém daremném pokoušení, konečně l. 907 dvojitou silou na moravskou říši, od Rastice pračně založenou, od Svatopluka pak vítězně zveličenou, a vyvrátili ji ze základu. Po hrozne porážce Němcův a Slovanův u Prešpurku (v srpnu 907), z níž mladý král Ludvík sotva se životem utekl, a v níž vývoda bavorský Liutpold, dle vši podobnosti i kníže Mojmir, mečem polehli, zmizela samostatná šlovanská Morava z póle dějin. Ráz ten uhodil do srdce Slovanstva. Dřevní obyvatelstvo, co ho smrti neb poroby zbylo, rozutíkalo se do Tater, Bulhar, Chorvat a jinam: na zemi pak potom a krví Slovanů vzdělané, duchem sv. Konstantina a Methoda osvícené, zarazila uralská surovost mocný svůj trůn.“ — Lěpe plodovite od Boga Slovenu prikazane ravnice zakriliše azijatski skitaoci. Sad se stoprv počese kajati Němci. Nu bilo je već u nevrěme. Magjarski šerezi navalise na iztočnu županiju (Ostmark) kao kobilice plěnjajući, harajući i robeći,

budući im teške neokretne němačke čete odoliti nemo-
gahu. Tako se kajaše Teutonija kroz čitave vjeka za
jedan po svojem kopiletu načinen grěh. Krvava ruka
Magjarah harajući dopiraše do Blatskog mora, do Pada
i do prieko Rena. Kraljestvo němačko bijaše (tako re-
kuć) poharaćeno (zinspflichtig). Enriko (ptičar nazvan)
stoprv potuće ih kod Mrzibora (Merseburg) g. 933,
bivši svoje čete preoružao tako, da se laglje okretati
mogahu. Dvadeset i dvě godine posljě ove pobjede,
javiše se opet harajuć u Bavariji, nu kralj něm. Otton
I. potuće ih blizu Augsburga hametom. Što uteče od
mejdana, to pohvataše Němci u bėgu. Jedne potukoše,
a ostalim (bilo ih' je tek 7) odrezavši nose i uši, po-
slaše kući. Knez Tokšany (957—971) nastojao je
oslabljeno već Magjarstvo ojaćiti, pozivajući u državu
Pečenege, Bugare (Cigane) i druge kojekakve narode,
s kojimi složeni odděli se put tadašnje Grčke. — Pri-
povėdaju Magjari o tom oddělu čine, koji dēla na-
šega Marka daleko za sobom ostavljaju. Nu opet nisu
bili toliko orijaški, kad budu ovi skitaoci pod Drėno-
poljem hametom potučeni, što (kaže Schneller) „als
wiederholtes Unglück die Kriegsgedanken der Magjaren
herabstimmte.“ Posljě toga Magjari nikad negrahu više
znamenita dēla sami na svoju ruku. Što se proslavista
Hunyady i kralj Matija Korvin, proslavista se najviše
krvlju slavjanskom i rumunjskom.

Br. 88. Pleme od Harpijah...

Harpije su bile polag Virgila, gnjusne, smradne,
proždrljive, (jednom rećju) dosadne ptice, koje su mu
u Traciji najbolje obėde ukrale. ili osmradile. Gledaj:
Virgilii Aeneis, lib. II.

Br. 89. Evo (grozna vaja!)
drugo jato srdih...

Gledaj: Izjasn. Djulabijah II. br. 82.

Br. 90. Nij' još ta žar-ptica
digla se iz gnjezdašca.

O žar-ptici pripovėdaju Malorusi, da ona obnoć
vaskolik nebokrug, kuda proleti, svojim žarkim krilma

razsvěti i razžari, kao vatra od pogora. Slavni ruski pisalac Gogol (rodjen Malorusin) složio je pod tim imenom pripovědku, koju ruski kritici čene za najizvrstniji umotvor njegov.

Br. 90. Digoše kô pakô
nad nesložnim světom....

Da nisu se vladaoci europejski tako grizli i kusal, te svaki posebice samo svoju korist gledao; — da nisu se iztočna i zapadna crkva s tolikom nenavištju gledala i za prazna dogmata tukli, ko prosjaci za paru i dinar, nebi nikada turski hati iz Helesponta pili. Nu nesloga, koja Bogove i ljude zavadja, baci i tu kobnu jabuku svoju medju lakomi svět (Gled. Izj. Dj. II. br. 82.)

Br. 92. Blago krotko janje
s vukom se pobrati...

Od kolacah turačkih odviše mučeni, složiše se Magjari sa Slaveni susědi, na stranu bacivši vaskoliki gnjev, za da zulumčara Turčina skinu si s vrata. Slavjanin je najveći tolerant. Slavenski plemići od Magjarah lépo gledani, postupahu i oni š njimi bratski, složno vojevahu za nje u njihovih šerezi, govorahu rado njihov jezik, i primljahu k svojim sl. naslovom magjarske praedicate, ili svoja slavjan. pomagjariše. Trazi od toga su u dogodovštine knjigah, a živući ne samo po Ugarskoj naći, nego i po Hrvatskoj i Slavonskoj [Erdödy (Bakač), Vojkfy (Vojković) idr.] A ta sloga i bratstvo trajaše do naših vremenah, dokle nebi od Magjarah narušena. Oni usejahu sěme, za od ploda njegova svoje si siromašne žitnice napuniti. Nu proniče im samo korov — razpra, koja im srca inoplemenih sugradjanah odvrća.

Br. 96. Ti si ju svom krvcom
kô bušac hranila...

Bušac ili nenasit něm. Pelikan je ptica, od koje se pripověda, da svoje piliće, ako nenajde drugoga pitja, svojom vlastitom krvlju pita, udarajući se kljunom u grudi.

Br. 96. A sad od nedraga
hodi do nemila.

T. j. putucaj, prosjači od kuće do kuće (Gledaj:
Vukove poslovice str. 242.)

Br. 112. Kad jednom smrt — běla
prigrli me — žena...

U gornjoj Iliriji smrt se predstavlja u prilici běle,
nu nemilostive žene, koja čověka za bělu ruku prime
i odvede, ili ogrli, te on umre. U pěsmah se n. p.
ovako o njoj govori:

1. Po stezi se šěče běla žena —
Běla žena nesmilena smrt:
Oj hala hala virtinja!
Daj ti meni staršo čer!
Nikaj nikaj běla žena —
Běla žena nesmilena smrt.
i t. d. i t. d.

2. Britka smrt nesmilena!
Kaj sem včiniâ krivega,
Ka si me ti vmorila,
Z žuhkim gadom napojila.
itd. itd.

3. Smrt njo prime za bělo rokó,
No odpela na drůgi svět.
Nar. pěsni iz Štajera.

Br. 117. Čerce mljezimice.

Mjezimica znači u dolnjoj Iliriji najmladju kćer,
u gornjoj Iliriji zove se najmanji prst ruke mezinec.

Djulabije IV.

Br. 7. Brat budi Vlah Němcu,
a Němac Slovcu.

Vlah uzima se ovdě u smislu najstarijem i naj-
širjem, tj. znači čověka plemena romanskog. Isto
onako i Němac znamená čověka plemena german-
skog; a Slovenac svako čeljade Slavjansko.

Predajući ravnateljstvo Matice ilirske domo-
ljubnomu občinstvu ovaj prvi svezak dělah
Stanka Vraza, napominje za ubavĕst ĕitate-
ljab, da je drugo izdanje „Djulabijah“ uĕinjeno
po izpravcih samoga pĕsnika, od kojih su izda-
vatelji najbolje izabrali.

Drugi ĕe se svezak odmah dati pod tisak.
Źivotopis pĕsnikov bit ĕe dodan zadnjemu svezku.

Buduĕ da je poznato, da je Stanko Vraz
za svoga Źivota mnogo dopisivao sa svojimi znat-
nijimi suvremenici u raznih stranah slavjanskoga
svĕta i da je sastavljao mnogo prigodnih pĕsa-
mah svojim znancem i prijateljem: zato moli rav-
nateljstvo Matice ilirske one slavjanske rodoljube,
koji imadu od pokojnoga Vraza budi vaŹnijih do-
pisah, budi vrednijih prigodnih ili drugih pĕsa-
mah, da mu ih priobĕe za porabu, i to ili u iz-
voru, ili pako u sasvim toĕnu prepisu. Ravnatelj-
stvo jamĕi za to, da ĕe se svakomu svoje po-
vratiti.

U Zagrebu o boŹiĕu g. 1863.

Ravnateljstvo Matice ilirske.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS 0

00000443268

